

Gunilla svarar och förklarar

2024

Gunilla svarar och förklarar	9
Windows E-postprogram	9
Minska antalet spam i e-postklienten Outlook.....	9
Välj en snygg bakgrundsbild på datorskärmen	9
Kabelanslutningar.....	10
Filtyper – filändelser	11
Internetuppkopplingen	11
Bredbandskollen.....	12
Windows papperskorg	12
Olika typer av larm	12
Mejla direkt från datorns utforskare	13
Slippa annonser för det du har sökt på	13
Mejla direkt från datorns utforskare	14
Automatisk inloggning i Windows	14
Bredbandskollen.....	15
Drunknar du i aviseringar på datorn?	15
Markera text i Word utan att använda musen	15
Tvåfaktorautentisering	15
Ångra det du nyss gjort	15
Gratis ordbehandlingsprogram.....	15
Gratis layoutprogram.....	16
Ändra bild på inloggningsskärmen i Windows 11	16
Förnyelse av mobilt bank-ID.....	16
Reklam i Windows 11	16

Windows felsökare	16
Tre-punkts eller Tre-strecksmenyn	17
Genvägar på musplattan	17
Skriva specialtecken som inte finns på tangentbordet.....	17
Ut och vandra.....	17
Skapa en pdf-fil.....	18
Gratis Officeprogram	18
Håll Windowsdatorn uppdaterad	18
Windows snabbhjälp	19
Anpassa fönster till din skärm	19
Avsluta ett program som inte fungerar.....	19
Uppdatera de program/appar du har i datorn	19
Öppna Google Chrome med flera flikar	19
Skapa en QR-kod till en webbplats	19
Radera hela hårddisken inför skrotning av datorn	20
Välja standardwebbläsare.....	20
Slipp reklam på internet med webbläsaren Brave.....	20
Skapa en QR-kod till en webbplats	21
Gör ren dataskärmen.....	21
Översätt utländska webbsidor till svenska.....	21
Digital brevlåda	22
Spara bläck och toner i skrivaren.....	22
Förstora texten i webbläsaren Edge	22
Om datorns hårddisk har ont om utrymme.....	23
Hitta borttappad mobil	23
Mätare för bredbandshastigheten.....	23
Hitta borttappad mobil	24
Scanna med Androidmobilen	24
Skapa mejlinglista i Gmail	25
Skriva SMS via datorn	25
Hälsokontroll av mobilbatteriet	25
Så slipper du aviseringar i webbläsaren Google Chrome.....	25
Skriva ut medlemskortet.....	25
Starta om mobilen.....	26
Reklam i Windows-menyn	26
IT-termer.....	27

Artificiell intelligens (AI)	31
Artificiell intelligens i framtiden	31
Googles AI-tjänst Bard	31
Skriv bättre engelska med tjänsten Grammarly	31
En vänlig AI-robot	31
Falska länkar i AI-svar	32
Google Bard.....	32
Smarta kylskåp	32
Artificiell intelligens i Google Maps	32
Genväg till Googles AI Gemini	32
AI-tävling mellan Google och Microsoft.....	32
AI-funktioner i chat-appar.....	33
AI-verktyg som kopierar röster.....	33
Skapa bilder med AI.....	33
Redigera bilder med AI	34
Identifiera falska bilder	34
Skapa musik med AI.....	34
Utbildning i Artificiell intelligens	35
Sökmotorer med artificiell intelligens.....	35
Googles AI-tjänst Gemini	35
Att använda Microsofts AI-verktyg Designer.....	36
AI-assistenten Jarvis	36
Ny AI-chattrobot.....	36
Säkerhet	37
Så undviker du telefonbedragare	37
Vidarebefordra bluff-SMS till polisen.....	37
Öka säkerheten i Google Chrome	37
Säkra lösenord.....	38
Förhindra ID-kapning	38
Betalningshjälpen	38
Gratis kurs som gör dig säkrare	38
Adressändring	38
Säkerhetstest av webbplatser	39
Nätfiske.....	39
Håll hackarna borta från ditt nätverk.....	40
Elsäkerhetsverkets tips för laddning av digitala prylar	40

Granska information du hittar på nätet	40
Undvik fällorna på nätet	41
Uppdatera Google Chrome för ökad säkerhet.....	41
Windows antivirusprogram.....	41
Lösenordskontroll i Google Chrome.....	42
Surfa anonymt i Google Chrome.....	42
Extra viruskoll av din dator – utan kostnad	42
Polisens uppmaningar.....	42
Skapa kodord i familjen	43
Kolla om någon obehörig person är folkbokförd på din adress	43
Stoppa farliga meddelanden	43
Så skyddar du dig mot bedragare	44
Varningar	45
Klagomur för digitala tjänster	45
AI används av bedragare.....	45
Bedragare lurar dig med QR-koder	45
Vänförfrågningar via Social medier.....	46
Bluff-SMS	46
Varning för uppringande ”barnbarn”	47
Polisens varning för falska telefonsamtal	47
SMS-bedrägeri.....	47
Falsa telefonsamtal.....	48
Falsa SMS	48
Folksam varnar för SMS-bluff.....	48
Bedragare utgav sig för att vara vårdpersonal	48
Bilister varnas för ny typ av bedrägerier	48
Kivra varnar för falska-SMS.....	48
Skatteverket varnar	49
Folksam varnar	49
Transportstyrelsen varnar för falska mejl	49
Falsa nätbutiker	49
Falsa recensioner	50
Böter för olaglig parkering	50
Falsa Swishappar	50
Meddelande om skatteåterbäring	50
Stöldskyddsföreningens varningar.....	50

Telefonbedrägeri	51
Windowsknep	52
Anpassa fönster till din skärm	52
Avsluta ett program som inte fungerar	52
Skapa en genväg till dina favoritprogram.....	52
Öppna Utforskaren på ett ögonblick.....	52
Använd hemliga startmenyn i Windows	52
Ta fram skrivbordet bakom dina öppna fönster	52
Olika vägar till Windows Inställningar	52
Visa alla öppna fönster i Windows	52
Jobba snabbare med Windows 11:s kortkommandon	53
Andra användvärda kortkommandon i Windows	53
Skapa nya dokument direkt i Utforskaren.....	53
Windows utklippshanterare.....	53
Ta bort bakgrund i bild.....	54
Smartare sökning i Windows sökfält.....	54
Öka ljudet i datorn.....	54
Om du använder extra dataskärm	54
Tala in det du vill skriva i Word	54
Ny funktion i Windows 11	55
Extrahera text ur en bild	55
Spel	56
Prova Googles hemliga spel	56
Googletips.....	57
Återskapa stängda flikar i Google Chrome	57
Starta webbläsaren med alla dina favoritsidor.....	57
Rensa historik i Google Chrome.....	57
Öka textstorleken i Gmail	57
Öppna Google Chrome med flera flikar	57
Tacka nej till ständiga cookie-meddelanden	58
Tips	59
Handla i nätbutik.....	59
Låt webbläsaren Edge berätta vad bilden föreställer.....	59
Spara pengar	59
Mallar för officepaketet.....	59
Datorns aktivitetsfält.....	59

Gratis clipart-bilder.....	59
Skicka stora filer	59
Bokfynd.....	60
Brottsplatskartan.....	60
Reseapp	60
Översättartjänst/app	60
Karta med tidszoner	60
Pollenkoll i mobilen	60
Bifoga filer i Gmail-meddelande	60
Ställa klockan i datorn	61
Dela video på Youtube.....	61
Väderappar	61
Redigera pdf-fil.....	61
Betalningshjälpen	61
Appen som ger dig gröna fingrar	62
Nyhetskoll med Omni	62
Teletal.....	62
Digitala spel.....	62
Vykort på semestern.....	63
Använd mobilen som diktafon	63
Ta en titt på gamla webbplatser	63
Googles bokarkiv	63
Infoga bilder direkt i Word	63
Dölja ditt födelsedatum på Facebook	63
Hitta tidigare sänt TV-program.....	64
Jaga extrapriser via mobilen.....	64
Slipp reklam på internet med webbläsaren Brave	64
Kolla fartyg och flygplan	64
Visa filtyper i Utforskaren	64
Om du behöver söka på något på en webbplats	65
Ta en snabb titt på datorns skrivbord	65
Microsofts bilder	65
Vad hände för hundra år sedan?	65
Digitalt museum för hela Europa	65
Extrahera text ur en bild	66
Konvertera filer	66

Kopiera sökvägen till en fil i Utforskaren	66
Betalningshjälpn	66
Mat till reducerade priser	66
Gratis bildhanteringsprogram	66
Gratis layoutprogram.....	67
Notiser	68
Windows 10	68
Facebook.....	68
Google Chrome.....	68
Windows Mejlprogram	68
Bokfynd.....	68
Pollenkoll i mobilen	68
Tårta med ditt ansikte.....	69
Kolla vädret i Google maps.....	69
Windows tangentbord	69
Wordpad går i graven	69
Microsoft Publisher	69
Windows 12	69
Nedläggning av 3G-nätet.....	69
Webbläsaren Edge kommer att ställa högre krav på datorn	69
Microsoft Office.....	70
Mobilt bank-ID	70
Nytt i Facebooks Messenger	70
Höstuppdateringen av Windows 11.....	70
Googles nya sökfunktion.....	70
Genväg till Webbläsarens Edge AI-funktion colipot.....	70
AI-funktioner i webbläsaren Edge	71
Polisens nya bilar ser allt.....	71
Enkel och billig mobil	71
Kontrollpanelen försvinner	71
Spara dokument i Word 365.....	71
Meddela Google maps om bilolyckor	71
Windows 10:s överlevnad	71
Till dig som använder e-boksläsare.....	72
Outlook for Windows byter namn	72
Köp av elektronik i kinesiska online-butiker.....	72

Apple-ID byter namn	72
Microsofts E-post och Kalender läggs ner	72
Vipps – ett nordiskt Swish	72
uBlock Origin går i graven	72

Gunilla svarar och förklarar

Windows E-postprogram

Windows har ett inbyggt e-postprogram. Det kommer snart att ersättas med Outlook. Det kan redan nu gå att aktivera *Outlook new* i det gamla e-postprogrammet.

Spara signatur

I Outlook kan du spara signaturer så att du inte behöver skriva in Vänliga hälsningar, namn m.m. varje gång du undertecknar ett mejl. Så här gör du i Windows Outlook:

1. Öppna Outlook och klicka på den blå knappen Ny e-post.
2. Därefter klickar du på *Infoga* i den övre menyn.
3. Klicka därefter på *Signatur*.
4. Om du klickar på Signaturer ... så kan du skapa en signatur och döpa den till t.ex. ditt namn och Spara den.
5. När du sedan sätter markeringen i det fält där du skriver innehållet i ditt mejl kan du klicka på *Infoga* och *Signatur* och välja den signatur du har sparad.

Fördröj utskicket

Ibland skriver man ett mejl som man vill skicka iväg senare. Det går att spara mejlet i *Utkast* och skicka det senare – om man kommer ihåg det. Ett annat sätt är att man schemalägger när mejlet ska gå iväg. När man klickar på pilen till höger om *Skicka* kan man välja *Schemalägg skicka* och skriva in när mejlet ska skickas. Det förutsätter förstås att man har datorn på när mejlet ska skickas iväg.

Minska antalet spam i e-postklienten Outlook

Så här ändrar du spamfiltret:

- Högerklicka på ett mejl som du bedömer är spam.
- Klicka på *Skräppost* ganska långt ner på listan.
- Klicka på *Spärra avsändare*.
- Klicka därefter på *Skräppostalternativ*.

Där kan du sedan välja

- Ingen filtrering
- Låg filtrering
- Hög filtrering

Tänk på att ju högre grad av filtrering du väljer desto större blir risken att mejl som inte är spam filtreras bort. Du kan återfinna dem i Spam-mappen.

Välj en snygg bakgrundsbild på datorskärmen

Om du har tröttnat på Windows standardbild kan du göra ditt datorskrivbord mer personligt genom att installera en egen bild. Så här byter du bakgrund på skrivbordet:

1. Högerklicka på en tom plats på skrivbordet.
2. Välj alternativ *Anpassa*.
3. Välj någon av de andra bilder Windows erbjuder eller ladda upp en egen bild.
4. I Windows 10 klickar du på *Bläddra*. I Windows 11 ska du först välja *Bakgrund*.

5. Bläddra i dina mappar tills du hittar en bild du önskar ha på datorskrivbordet.
6. I Windows 10 klickar du på bilden och sedan på knappen Välj en bild. I Windows 11 klickar du på *Bläddra bland foton*.
7. Stäng sedan sidan med Inställningar genom att klicka på krysset i övre högra hörnet.

Kabelanslutningar

USB-C-kontakt

En *USB-kontakt* (Universal Serial Bus) är en typ av elektrisk anslutning som används för att ansluta enheter till varandra eller till en dator. Det finns tre typer av USB-kablar som används för att ansluta fordonsenheter till datorn; mini-USB, mikro-USB och USB-C. USB-kontakter är vanligast numera och de används för att ansluta en mängd olika enheter, bland annat datorer, skrivare, kameror, mobiltelefoner och flash-enheter.

Nätverkskontakt

En *nätverkskontakt* är en typ av elektrisk anslutning som används för att ansluta datorer till ett nätverk. Nätverkskontakter finns i olika storlekar och typer, men de flesta har en rektangulär form. Nätverkskontakter används för att ansluta till ett trådbundet nätverk.

HDMI-kontakt

En *HDMI-kontakt* (High-Definition Multimedia Interface) är en typ av elektrisk anslutning som används för att överföra både video och ljud mellan enheter. HDMI-kontakter finns i olika storlekar och typer, men de flesta har en rektangulär form med en serie kontakter. HDMI-kontakter används för att ansluta till en TV, en dator eller en annan enhet med en HDMI-port.

Filtyper – filändelser

Vad det är för filtyp framgår av filändelsen. En *filändelse* består av ett mindre antal bokstäver, oftast tre, avskilda med en punkt i slutet på ett filnamn. Genom att titta på filändelsen kan du få en uppfattning om vad det är för typ av fil.

Dokument

- doc (Document)
- pdf (Portable Document Format)
- epub (Electronic Publication)

Bilder

- tif (Tag Image File Format)
- gif (Graphis Interchange Format)
- jpeg, jpg (Joint Photographic Experts Group)
- png (Portable Network Graphics)

Filmer

- Mp3 (Moving Picture Experts Group)
- Mp4 (Moving Picture Experts Group)

Lista över förekommande filändelser:

https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_%C3%B6ver_fil%C3%A4ndelser

Internetuppkopplingen

Din internetuppkoppling i hemmet (och på t.ex. Baltzar) görs via en *router*, en burk som står någonstans i din lägenhet och till vilken du kan koppla en nätverkskabel från din dator eller göra överföringen trådlöst via WIFI. En kabel ger en mer stabil uppkoppling men det kan gå bra att koppla upp datorn även via WIFI.

Routern ska placeras så centralt som möjligt i bostaden. Det är också en god idé att placera den högt upp, t.ex. ovanpå ett skåp eller på en hylla. Vissa routrar har antenner och dessa ska då lutas uppåt eller åt sidorna för bästa funktion. Om du har en dålig uppkoppling så kan du prova olika placeringar av routern och mäta hastigheten med Bredbandskollen (se nedan) för att se vilken placering som är bäst. Äldre fastigheter i innerstaden har ofta tjocka väggar som försämrar överföringshastigheten. Då finns det möjlighet att skaffa en nätverksförlängare (repeater) för att internetåtkomsten ska vara god i hela lägenheten.

Om du plötsligt inte kommer åt internet alls är det en god idé att *starta om routern*. Du stänger av den, väntar ett par minuter och sätter på den igen. Ofta räcker det för att få tillbaka förbindelsen. Skulle inte heller det fungera kan man *återställa routern*. Det finns oftast ett litet hål på baksidan där det står *Reset*. Där kan man stoppa in ett spetsigt föremål (jag brukar använda ett gem som jag har vecklat ut) och hålla det intryckt till lamporna börjar blinka på routern. När man drar ut "gemet" så återställs routern.

Bredbandskollen

Tycker du att det är segt att komma ut på nätet och söka information kan det vara en idé att kontrollera hastigheten i din internetuppkoppling. Det gör du med *Bredbandskollen*. I datorn går du in i webbläsaren och skriver www.bredbandskollen.se. Därefter startar du mätningen och efter en stund får du svar på

- Nedladdningshastigheten (när du laddar ner något från nätet till datorn)
- Uppladdningshastigheten (när du laddar upp något från datorn till nätet)
- Svarstiden.

Om resultatet är bra eller dåligt beror på vilken typ av abonnemang du betalar för. I min bostadsrättsförening erbjuder man 1000 Mbit/sek. Test med *Bredbandskollen* visar att jag har en nedladdningshastighet på 953 Mbit/s och en uppladdningshastighet på 960 Mbit/sek vilket är bra. *Bredbandskollen* går också att köra från mobil eller surfplatta. Då laddar man ner appen *Bredbandskollen* och gör en mätning i den appen. När jag kollar hastigheten i mobilen alldeles bredvid datorn får jag betydligt sämre hastigheter (143,11 Mbit/sek respektive 96,54 Mbit/sek). Att skillnaden är så stor beror på att datorn är kopplad till routern med en kabel medan mobilen går över wifi-nätverket.

Windows papperskorg

Filer som man tidigare tagit bort i datorn hamnade i datorns papperskorg där de låg kvar tills man tömt papperskorgen. Numera är standardinställningen att innehållet i papperskorgen raderas efter 30 dagar. Du kan dock enkelt ändra detta. Så här gör du:

1. Högerklicka på *Windows startknapp*.
2. Välj *Inställningar*.
3. Klicka på *System*.
4. Till vänster väljer du alternativet *Lagring*.
5. Klicka på *Storage Sense* (Windows 11).
6. Se till att *Automatisk rensning* är påslagen.
7. Välj efter hur många dagar du vill att filer i Papperskorgen ska tas bort eller om de aldrig ska tas bort.
8. Om så önskas kan du göra motsvarande inställning för mappen *Hämtade filer*.
9. Kör *Storage Sense*.

Olika typer av larm

I akuta situationer

När du behöver omedelbar hjälp, använd **112-appen**. Om du har Platser aktiverat i mobilen får personalen på 112 automatiskt besked om var du befinner dig.

Personlarm

I androidmobilen kan du ställa in så att fem tryck på startknappen skickar ett meddelande till den person du har valt. Hen får också en bild och en ljudinspelning på var du befinner mig. Det kan t.ex. handla om att du har trillat eller gått vilse och behöver hjälp hem.

I androidmobilen kan man göra så här:

- *Inställningar > Säkerhet och nödlarm > Nödkontakter* – där man ligger till en nödkontakt
- *Inställningar > Säkerhet och nödlarm > Nöddelning* – där man anger om bilder och ljudinspelning ska bifogas larmet.
- *Inställningar > Säkerhet och nödlarm > SOS* – där man anger nödnumret att ringa och ”kräv svep för att ringa”. En bild illustrerar hur man ska larma.

Har du dessutom ställt in *Platsdelning* i Google Maps och vilka som ska se var du befinner dig så kan den du larmar på sin egen Google Maps app se din position vid larmtillfället. Detta kan man även ha nytta av om man har en dement anhörig som har rymningstendens. Om hen har en påslagen mobil i fickan så kan den hemmavarande anhörige se var hen befinner sig.

I iPhone kan man gör man göra så här:

Det finns ingen motsvarande inställning i iPhone för larm till en förutvald anhörig eller vän.

Ett helt annat sätt att larma en anhörig eller vän är via Siri:

- Siri skicka ett meddelande till NN (någon i kontaktlistan): Jag behöver hjälp
- Siri skicka min plats till NN.

GPS-larm

GPS-larmet X öka självförtroendet hos senioren att våga gå ut ensam på promenader. Högtalartelefonen och möjligheten att skicka ett förutbestämt SMS gör det enkelt att komma i kontakt med sina anhöriga eller med en larmcentral, om olyckan skulle vara framme. X har också GPS-spårning, vilket gör det enkelt att ta reda på var användaren befinner sig. Det är smarta funktioner som dessa som gör att seniorer vågar vara mer aktiva. En hel del produkter kan bäras runt halsen, i bältet, som nyckelring eller i fickan. Den är enkel att ta med sig och möjliggör därmed också ett mer självständigt och aktivt liv.

I vissa kommuner – dock ej Stockholm – kan man få ett GPS-larm förskrivet enligt Socialtjänstlagen

Mejla direkt från datorns utforskare

Om du vill skicka en bild, ett dokument eller någon annan fil via e-post till någon så kan du göra det direkt från Utforskaren. Så här går det till:

1. Högerklicka på en fil i *Utforskaren*.
2. Välj *Skicka till* (i Windows 11 behöver du först välja *Visa fler alternativ*).
3. Välj *E-postmottagare*.

Filen blir då bifogad till ett meddelande i det standardprogram du använder för e-post.

Slippa annonser för det du har sökt på

Är du trött på annonser i webbläsaren på sådant du har sökt på? Fenomenet kalla *tracking cookies* och innebär att det du gör på nätet spåras från sida till sida. Det finns verktyg som gör att du kan säga nej till detta.

Så här gör du webbläsaren Edge:

- Öppna *Inställningar* via de tre prickarna uppe till höger.
- Välj *Cookies och webbplatsbehörigheter*.
- Klicka på *Hantera och ta bort cookies och webbplatsdata*.
- *Blockera cookies från tredje part*.

Då blockeras spårningscookies. Men det kan också hända att vissa webbplatser inte fungerar. Då får du stänga av funktionen om du ska besöka den webbplatsen.

Den finns en motsvarande inställning i Google Chrome. Öppna *Inställningar >Integritet och Säkerhet> Tredjepartcookies*. Där kan du blockera tredjepartcookies.

Mejla direkt från datorns utforskare

Om du vill skicka en bild, ett dokument eller någon annan fil via e-post till någon så kan du göra det direkt från Utforskaren. Så här går det till:

4. Högerklicka på en fil i *Utforskaren*.
5. Välj *Skicka till* (i Windows 11 behöver du först välja *Visa fler alternativ*).
6. Välj *E-postmottagare*.

Filen blir då bifogad till ett meddelande i det standardprogram du använder för e-post.

Automatisk inloggning i Windows

För datorer som står stationärt hemma på skrivbordet kan det kännas onödigt att behöva knappa in ett lösenord varje gång datorn ska användas. Tidigare har det gått att välja bort inloggningen via ett verktyg som heter *Netplwiz*, men i samband med en Windows 11-uppdatering har möjligheten att ställa in det här förändrats. Alternativet *Användarnamn och lösenord* måste anges för användning av datorn har försvunnit på många datorer. Förklaringen till att Microsoft har gjort det svårare att logga in automatiskt handlar förstås om att man vill öka säkerheten.

För skrivbordsdatorn finns det dock fortfarande möjligheten att göra inloggningen automatiskt, men det krävs två extra steg. Så här gör du:

1. Högerklicka på Windows startknapp. Välj *Inställningar> Konton* i vänstermenyn.
2. Välj *Inloggningsalternativ* och se till att funktionen *För förbättrad säkerhet bör du endast tillåta inloggning med Windows Hello för Microsoft-konton på den här enheten (rekommenderas)* under rubriken *Ytterligare inställningar* är avslagen. Det gör du med reglaget till höger. När du har gjort det här fungerar inställningarna precis som tidigare:
3. Använd *Sök-verktyget* i Windows (förstoringsglaset bredvid Start-knappen) och skriv *Netplwiz*. I sökresultatet klickar du på ikonen som har två personer och en nyckel.
4. Ta bort krysset i rutan *Användarnamn och lösenord måste anges för användning av datorn* och klicka *Verkställ*.
5. Nu får du ange ett användarnamn, det vill säga ditt lokala konto eller ditt Microsoft-konto. Skriv ditt lösenord och bekräfta med *OK*. Nästa gång du startar datorn loggas du in automatiskt med dessa uppgifter.

Bredbandskollen

Om du tycker att din dator är seg, speciellt när du är ute på nätet och surfar, kan du kolla hastigheten i ditt internätverk med *Bredbandskollen*. Så här gör du:

1. Öppna en webbläsare, t.ex. Google Chrome.
2. Skriv *bredbandskollen.se* i adressraden.
3. Starta mätningen.

Du får då mätvärden på hastigheten för nedladdning, uppladdning och svartid. Om de uppmätta värdena är bra eller dåliga beror på vilken bredbandshastighet du – eller din bostadsrättsförening – betalar för. Ganska ofta är det 100 Mbit/s. I fastigheten där jag bor har vi numera 1000 Mbit/s. Testresultaten för min nedladdning blev 751 Mbit/s och för uppladdning 962 Mbit/s vilket är mycket bra.

Bredbandskollen har även en app som du kan ladda ner i surfplattan eller mobilen och göra motsvarande test där. Om du får dåliga mätvärden i dina tester kan det vara en god idé att flytta på datorn/mobilen och se om värdet kan bli bättre i ett annat rum.

Drunknar du i aviseringar på datorn?

Appar/program gillar att skicka meddelanden till dig om allt från mottagna mejl till erbjudanden i webbläsaren. Du kan minska antalet aviseringar på följande sätt:

- Gå in i Windows *Inställningar* och välj *System*.
- Välj alternativet *Meddelanden och åtgärder* i Windows 10. I Windows 11 väljer du *Aviseringar*.
- I listan som kommer upp bestämmer du vilka program och Windows-verktyg som får skicka aviseringar. Stäng av de du inte vill bli störd av.

Markera text i Word utan att använda musen

Du sätter in markören i texten och klickar på Shift-tangenten och sedan använder du piltangenterna för att markera texten, en bokstav i taget. Trycker du i stället på Shift och Ctrl då markerar du ett ord i taget.

Tvåfaktorautentisering

Tvåfaktorautentisering innebär att du för att logga in behöver två olika typer av bevis. Det ena är vanligtvis något du känner till (ett lösenord), det andra kan antingen vara något du har – till exempel en hårdvarunyckel eller din mobiltelefon – eller något unikt för just din fysiska person, det vill säga biometrisk autentisering som fingeravtryck. Tvåstegsverifiering innebär således att du efter att ha fyllt i lösenord även måste fylla i en kod som till exempel skickas till ditt mobilnummer som sms eller via mejl.

Ångra det du nyss gjort

Ett mycket användbart kommando är att trycka på *Ctrl + z* när du av misstag har tagit bort något som du ångrar, ändrat text eller av annat skäl vill återgå till det som stod innan du gjorde ändringen. Då behöver man inte komma ihåg vad det stod tidigare. Jag använder det mer eller mindre dagligen.

Gratis ordbehandlingsprogram

Windows har i alla tider innehållit programmet *Wordpad* som är ett ordbehandlingsprogram. Det kommer att gå i graven om det inte redan har gjort det. *Officeprogrammet* som innehåller Word, Excel och Powerpoint kostar en hel del. Det finns dock gratisversioner som fungerar för de flesta. Ett

sådant kontorspaket är *Libre Office*. Det är bra och allt man kan göra med Microsoft Office kan man även göra med Libre Office. Det finns även nedbantade program som kan räcka för många. Ett sådant är *Freeoffice* (www.freeoffice.com/sv/). Programmen laddar man ner och installerar i datorn. Men det går också att ordbehandla online med t.ex. Google dokument (Docs). Det når du på www.docs.google.com.

Gratis layoutprogram

Proffsen använder *Adobe Indesign*. Det är väldigt dyrt och därför inget alternativ för den som vid enstaka tillfälle vill skapa ett tryckfärdigt original. Det finns billigare alternativ t.ex. Microsoft Publisher, men det finns också ett gratisalternativ *Scribus*. Det laddar man ner på www.scibus.net.

Ändra bild på inloggningskärmen i Windows 11

Om du vill ha en privat bild på din startskärm i datorn så är det fullt möjligt. Så här gör du:

1. Skriv *Lås* i Windows Sökfält.
2. Klicka på *Låsskärmstillningar*.
3. Vid *Anpassa låst skärm* (Bakgrund i Windows 10) väljer du Bild.
4. Välj *Bläddra bland foton*.
5. Markera önskad bild och klicka på *Välj en bild*.

Kolla att bilden finns på låsskärmen genom att trycka på *Windows-tangenten + L*.

Förnyelse av mobilt bank-ID

Ett mobilt bank-ID slutar att gälla efter ett antal år. När ditt mobila bank-ID går ut kan du sen om du startar den mobila BankID-appen och klickar på *Inställningar* längst ner till höger. Numera ställs det krav på att man har ett giltigt pass eller ett giltigt nationellt ID-kort för att förlänga sitt bank-ID. Det räcker inte med körkort.

Reklam i Windows 11

Windows kallar sin reklam för rekommendationer. Störs du av Windows-reklam i Windows 11 kan du göra enligt följande:

1. Öppna Inställningar
2. Klicka på anpassning och *Start*.
3. Bläddra ner till *Visa rekommendationer* för tips, genvägar, nya appar m.m.
4. Slå av reglaget till höger om det står på.

Windows felsökare

Om du har en dator som inte fungerar som den ska kan du använda Windows felsökare. Du hittar den via Windows inställningsmeny.

1. Klicka på *Windows startknapp*.
2. Klicka på *Inställningar >System> Felsök*.
3. Klicka på *Andra felsökningar*.

Då får du en lista över tänkbara problem och för att starta en felsökning trycker du på *Kör* till höger om det du upplever att du har problem med.

Tre-punkts eller Tre-strecksmenyn

När du ser *tre lodräta prickar* eller *tre vågräta streck* på datorskärmen eller mobilens skärm betyder det MER, dvs. här finns mer att se – en meny. Den här typen av menyer hittar du bland annat i din webbläsare. Längst uppe till höger i verktygsfältet sitter knappen som ger dig kommandon som Skriv ut, Zooma, Inställningar med mera. Ibland har den *tre prickar* och *ibland streck*. Du kan också hitta den på hemsidor och i mobilappar där en meny i full storlek inte får plats. Prova dig fram när du hittar dessa menyer. Klicka på dem och se vad som finns där. Du kommer att lära dig mer och mer av att vara nyfiken.

Genvägar på musplattan

Du som har en bärbar dator och inte har någon mus inkopplad är hänvisad till den inbyggda musplattan. Plattan har ett par smarta funktioner som är bra att känna till.

- *Tryck med två fingrar* – motsvarar ett klick på höger musknapp
- *Dra med två fingrar uppåt eller nedåt* på musplattan för att bläddra uppåt eller neråt i ett dokument.
- *Lägg tre fingrar på musplattan och dra uppåt eller nedåt* för att minimera eller maximera ett fönster.

Skriva specialtecken som inte finns på tangentbordet

För att skriva specialtecken som inte finns på tangentbordet behöver man en kod bestående av tangenten Alt (eller AltGR) + ett fyrsiffrigt tal. Här är exempel på kortkommandon för några tecken:

- *Snabel-a: @* Kortkommando: Alt gr + 2 (vanliga siffraden överst på tangentbordet)
- *Grader: °* Kortkommando: Alt + 248 (numeriska tangentbordet)
- *Upphöjt till 2: 2* Kortkommando: Alt + 0178 (numeriska tangentbordet)
- *Glad emoji: ??* Kortkommando: Alt + 1 (numeriska tangentbordet)
- *Paragraftecken: §* Kortkommando: paragraftecken: Alt + 21 (numeriska tangentbordet)
- *Copyright: ©* Kortkommando: Alt + 0169 (numeriska tangentbordet)
- *En halv: ½* Kortkommando: Alt + 0189 (numeriska tangentbordet)

Du kan också hitta specialtecken direkt i Windows genom att söka på Teckenuppsättning. Självt jag lagt en genväg till Teckenuppsättning i Aktivitetslistan längst ner på datorskärmen. Det kan du göra genom att skriva Teckenuppsättning i Windows sökruta och därefter högerklicka på Teckenuppsättning som kommer upp och där klicka på Lägg till i Aktivitetsfältet.

Ut och vandra

I de flesta appar för vandring kan du ladda ner kartor offline, vilket är bra när täckning saknas. Google Maps känner du säkert till. Appen fungerar bra i stadsmiljöer, men sämre ute i naturen med okända vägar och gles bebyggelse. Här är fler förslag på appar för dig som gillar att komma ut i naturen och vandra:

- **Naturkartan:** Friluftsguider till olika områden i hela Sverige för att vandra, för löpning och cykling. Appen ger också förslag på intressanta platser för fågelskådning, fina bad och naturreservat.
- **Hitta ut:** Här kan du med hjälp av karta (på papper eller i appen *Hittaut*) leta efter checkpoints i fyra olika svårighetsnivåer. Dessa checkpoints hittar du i stadsmiljöer, parker, bostadsområden och tätortsnära skogar. *Hittaut* är ett Friskvårdsprojekt skapat av Svenska Orienteringsförbundet och lokala orienteringsföreningar.

- **Lokalsinne:** För dig som vistas i skog och mark. Lantmäteriets topografiska kartor som uppdateras löpande. Du kan spela in spår som visar hur du har förflyttat dig och spara platser du vill hitta tillbaka till. Du kan också dela dina sparade platser och din position med andra.
- **112 SOS Alarm:** Tänk på att alltid ha den appen installerad i din mobiltelefon! Appen är ovärderlig om du hamnar i en nödsituation och snabbt behöver hjälp.

Skapa en pdf-fil

Pdf (Portable Document Format) är ett filformat som gör det möjligt att presentera och utbyta dokument med andra på ett säkert sätt. En pdf-fil ser likadan ut oavsett om den som läser filen har en annan dator, läsplatta eller mobil än den som skapat filen.

Om du t.ex. har en Wordfil som du vill skapa en pdf-fil av så kan du göra enligt följande:

- I *Word* kan du gå in på *Arkiv>Spara som*
- Tryck på pilen längst till höger i den rad du anger filnamnet
- Klicka på PDF

eller också gör du så här:

- I *Word* kan du gå in på *Arkiv>Exportera*
- Klicka därefter på *Skapa PDF/XPS*.

Om programmet inte har stöd för PDF finns det ytterligare ett sätt som alltid funkar:

- Välj *Skriv ut* dokumentet.
- I utskriftsmenyn väljer du *Skriv till fil* i den ruta där du väljer skrivare.

Du får då en fil med filändelsen *prn*. Öppna den i Acrobat Reader och konvertera den till en pdf-fil. Det kan också vara så att du vid utskrift kan välja att skriva ut filen direkt som en pdf-fil.

Gratis Officeprogram

Om du tycker att det är för dyrt att skaffa Microsoft Office så finns det flera gratisalternativ:

- *LibreOffice* vilket påminner om Microsoft Office.
- *Freeoffice* som har ett lite mer modernt utseende jämfört med Libre Office.

Du kan också välja kontorsprogram i molnet:

- *Microsoft* har versioner av Word, Excel och Powerpoint.
- *Google docs* har versioner av Dokument, Kalkylark, Presentationer och Formulär.
Läs mer på följande länk: <https://www.pcfforall.se/article/1724944>.

Håll Windowsdatorn uppdaterad

Av säkerhetsskäl är det viktigt att hålla Windowsdatorn uppdaterad. Det gör du enligt följande:

1. Högerklicka på *Startknappen* och välj *Inställningar*.
2. Klicka på *Windows Update* i menyn till vänster.
3. Klicka på knappen *Sök efter uppdateringar* för att kontrollera om det finns några uppdateringar att göra. Ladda i så fall hem och installera dessa.

Windows snabbhjälp

Via Windows snabbhjälp kan du få hjälp på distans. Vi använder ofta tjänsten i *SeniorNet Kungsholmen* när vi ska hjälpa någon med en stationär dator i hemmet. Troligen har du redan tjänsten i din dator men om du inte hittar Windows snabbhjälp när du söker i sökrutan bredvid Windowsfönstret (Windows Starknapp) så kan du installera snabbhjälp-appen enligt följande:

Välj *Start (Windowsfönstret)*> *Alla appar*> *Microsoft Store*. Sök efter och välj *Snabbhjälp* i Microsoft Store. Välj Hämta. När du har startat Snabbhjälp-sappen behöver du få en kod från den som ska hjälpa dig och det får du på telefon. Om du tillåter hjälparen att göra ändringar i din dator så kan vi ibland lösa problem på distans. Det går förstås också att använda tjänsten för att få hjälp av t.ex. ett barn som bor för långt bort för att kunna hjälpa dig på distans.

Anpassa fönster till din skärm

Om du vill placera två fönster precis bredvid varandra på skärmen kan du klicka i titelraden i ett fönster och dra det längst ut till högra övre hörnet på skärmen. Klicka därefter på det öppna fönster du vill ha på andra skärmhalvan.

Avsluta ett program som inte fungerar

Om ett program inte fungerar kan det vara en idé att avsluta det med tvång. Det gör du genom att öppna Aktivitetshanteraren med kortkommandot Ctrl + Shift + Esc. Välj programmet som krånglar och klicka på Avsluta.

Uppdatera de program/appar du har i datorn

Jag brukar inte rekommendera att man använder extra program för att åtgärda än det ena än det andra i sin dator. Jag har själv gjort ett undantag från detta och det är programmet **Patch my PC** med vilket man enkelt kan se till att alla program förutom Windows uppdateras. Detta program rekommenderas av både PC för Alla och PC-tidningen. Det går att ställa in så att det görs automatiskt. Själv kör jag gratisversionen och kör den manuellt någon gång i månaden. Då ser jag lätt vilka program som behöver uppdateras. Programmet går att ladda ner på <https://patchmypc.com/home-updater-release-notes>. Uppdaterade program ökar säkerheten då det ofta är "säkerhetshål" som täppts igen när det kommer en ny programversion.

Öppna Google Chrome med flera flikar

När jag öppnar Google Chrome har jag sett till att alla de webbplatser som jag varje dag besöker öppnar i var sin flik i webbläsaren. Det är praktiskt och det spar tid. Så här kan man göra det:

1. Klicka på de tre prickarna överst till höger i Google Chrome.
2. Klicka på *Inställningar* en bit ner i menyn.
3. Klicka på *Vid start* i vänsterspalten.
4. Klicka på *Lägg till sida* och skriv in adressen till den webbplats du vill ska öppnas när du startar Google Chrome.

Själv har jag lagt in åtta olika webbadresser som öppnas i var sin flik i Google Chrome.

Skapa en QR-kod till en webbplats

Om du är aktiv i någon förening eller vill lätt länka till någon webbsida (hemsida) kan du lätt skapa en QR-kod till den aktuella sidan. Så här gör du:

1. Ta fram den aktuella sidan i webbläsaren Google Chrome.
2. Klicka på Dela-knappen uppe till höger (bild med pil)
3. Klicka därefter på skapa QU-kod.
4. Ladda ner den eller kopiera den.
5. Klistra sedan in den i t.ex. ett dokument med Ctrl + v
6. Till höger om Visa Wi-Fi-säkerhetsnyckel finns knappen *Visa*. Tryck på den så ser du lösenordet.

Radera hela hårddisken inför skrotning av datorn

När jag har skrotat datorer under håren har jag tagit ut hårddisken och kört en borr rakt igenom den. Man behöver dock inte vara så drastisk utan kan i stället installera ett program som heter Eraser. Programmet skriver över alla filer och mappar flera gånger, och det görs så effektivt att inte ens professionell programvara kan återställa filerna.

Så här gör du (beskrivning enligt PC-tidningen):

- Hämta programmet på t.ex. följande adress: <https://sv.all10soft.com/eraser-windows-10/>
- Starta programmet.
- Klicka på *pilen* vid Erase schedule
- Välj *New Task*
- Klicka på knappen *App Data* i fönstret som öppnas.
- Välj *Drive/Partition* i den översta menyn.
- Låt metoden stå på *default*.
- Välj aktuell hårddisk
- Klicka på *OK*
- Se till att alternativet *Run manually* är valt
- Klicka på *OK*
- Högerklicka på det planerade arbetet och Välj *Run now*.

Processen för att skriva över hårddisken kan ta flera timmar, ibland dagar.

Välja standardwebbläsare

Många använder endast en webbläsare. Är man en Googlemänniska har man *Google Chrome* och är man en Microsoftmänniska har man troligen *Microsoft Edge*. Man kan ställa in i Windows vilken webbläsare man vill ha som standardwebbläsare. Det gör man på *Inställningar>Appar>Standardappar*.

Själv använder jag både *Google Chrome* och *Microsoft Edge*. Jag startar Google Chrome med de flikar jag har ställt in – dvs. sidor jag arbetar på dagligen. Däremot har jag Microsoft Edge som standardwebbläsare vilket innebär att när jag klickar på en webblänk så öppnas den sidan i Edge och därmed stör den inte min valda struktur i Google Chrome.

Om man vill byta webbläsare så kan man flytta data från t.ex. Chrome till Edge. Då öppnar man Edge går till Inställningar och Profiler och därefter klickar man på Importera webbläsardata från Google Chrome. Slutligen klickar man på Importera.

Slipp reklam på internet med webbläsaren Brave

Det finns en webbläsare som håller annonser borta från surfandet. Den heter **Brave** och den går att ladda ner på följande adress: <https://brave.com/download/>. Under installationsfasen kan man importera data från t.ex. Google Chrome eller någon annan webbläsare. Du behöver inte göra Brave

till standardwebbläsare om du i fortsättningen vill ha Google eller Edge som standardwebbläsare. När du klickar på en länk till en webbplats öppnas alltid den webbläsare du har valt som standard.

- Videor och webbplatser spelas upp direkt och avbryts inte av reklam.
- Det finns inga annonser i artiklar du läser på nätet.
- När du handlar något i en webbutik slipper du risken av att drabbas av reklam för produkten efteråt.
- Det går fortare att öppna webbplatser som saknar reklam.

Skapa en QR-kod till en webbplats

1. Om du är aktiv i någon förening eller vill lätt länka till någon webbsida (hemsida) kan du lätt skapa en QR-kod till den aktuella sidan. Så här gör du:

Ta fram den aktuella sidan i webbläsaren Google Chrome.

2. De tre lodräta prickarna uppe till höger.
3. Klicka på Spara och dela-länken en bit ner.
4. Klicka därefter på skapa QR-kod.
5. Ladda ner den eller kopiera den.
6. Klistra sedan in den i t.ex. ett dokument med Ctrl + v

Det finns också många webbplatser där man kan skapa QR-koder. [Online generator](#) är en av dem.

Gör ren dataskärmen

En bildskärm blir med tiden dammig och får feta fingeravtryck och små fläckar. Så här rengör du digitala skärmar på bästa sätt enligt PC-tidningen:

1. Stäng av utrustningen som ska rengöras om det handlar om en laptop så att inte vatten orsakar kortslutning om det tränger ner till de elektroniska kretsarna.
2. Använd inga starka rengöringsmedel. De kan i värsta fall skada skärmen.
3. Använd två mikrofiberdukar och vatten.
4. Torka först bort smuts och damm med en torr trasa. Tryck inte hårt på skärmen – det kan skada dioderna i skärmen.
5. Blöt sedan trasan och vrid ut den väl. Den ska bara vara fuktig.
6. Torka av skärmen med jämna långa drag från ena sidan till den andra. Då undviker du ränder.
7. Ta fram den torra mikrofiberduken för att polera skärmen om det fortfarande finns områden som är smutsiga.
8. Polera en sista gång med den torra mikrofiberduken när skärmen är helt torr.

Detta förfaringssätt kan förstås användas även för TV-skärmen.

Översätt utländska webbsidor till svenska

När du går in på en utländsk webbplats kan du lätt översätta den till svenska i Google Chrome. Du gör så här:

1. Gå in på webbplatsen, t.ex. följande spanska webbplats <https://elpais.com/#>.
2. Högerklicka på den och välj Översätt till svenska.
3. Då kommer det upp en ruta till höger i överkant från Google Translate.

4. Där kan du klicka på de tre prickarna (menyn) och välja ett annat språk eller meddela Google att du vill översätta alla spanska webbplatser till svenska.

Digital brevlåda

Det finns tre digitala brevlådor. De två vanligaste är *Kivra* (www.kivra.se) och *Min myndighetspost* (www.minmyndighetspost.se). De är båda gratis och fungerar på samma sätt. Till Min myndighetspost kan man endast ta emot brev från myndigheter, kommuner och regioner. Kivra levererar även brev från privata avsändare. Du kan t.ex. få elräkningen via Kivra. Du kan även få kvitton från butiker så att du slipper papperskvitton. Kivra har även funktioner för att betala räkningar och spara viktiga dokument.

Spara bläck och toner i skrivaren

Numera har skrivarna blivit billigare att köpa. I stället har företagen ökat priserna på förbrukningsvarorna, toner till laserskrivare eller bläck till bläckstråleskrivare. Skriver man ut mycket kan det bli kostsamt. Här kommer några tips på hur du kan minska kostnaderna:

Laserskrivare

- När du fått meddelande om att tonerna börjar ta slut kan du ofta skriva ut väldigt många sidor, ibland flera hundra om du då och då tar ut tonerkassetten och skakar på den.

Bläckstråleskrivare

- Det gäller även för bläckstråleskrivare att man kan skriva ut många sidor efter det att meddelandet om att bläcket håller på att ta slut har dykt upp.
- I stället för att köpa nya bläckpatroner kan du ev. fylla på de gamla.

Övriga tips

- När du köper nya bläckpatroner eller tonerkassetter kan du köpa dessa från andra tillverkare än skrivarens tillverkare. De flesta butiker (t.ex. Inkclub.se) erbjuder s.k. piratprodukter som är billigare än originalprodukterna.
- När du skriver ut text från en webbplats blir text och bilder ofta ganska stora. Du kan minska dem före utskriften så går det åt mindre toner/bläck. Ta gärna också bort allt onödigt som finns på sidan före utskriften. Det enklaste sättet att göra detta är att kopiera det som ska skrivas ut och lägga in det i ett Worddokument och där rensa bort det ovidkommande.
- Det finns också teckensnitt man kan välja som sparar bläck/toner, t.ex. Ryman Eco.
- Ett annat sätt är att skriva ut i gråskala i stället för i svart.
- Undvik att skriva ut felaktigheter genom att förhandsgranska utskriften. Det gör du enklast i Word genom att trycka på CTRL + P.

Förstora texten i webbläsaren Edge

Man kan enkelt zooma in på en webbsida genom att trycka på *Ctrl-knappen + Plustecknet*. Vill man zooma ut klickar man i stället på *Ctrl-knappen + minustecknet*.

Det går också att trycka på *Windows-tangenten och ++* (+-tecknet två gånger) Då ställs förstoringen in på 200% på skärmen. Vill du återgå till 100% trycker du på *Windows-tangenten och --* (två minustecken).

Dessa metoder fungerar i alla webbläsare. Men om du vill göra teckensnittet permanent större i webbläsaren *Edge* kan du göra så här:

1. Öppna Edge och klicka på de tre prickarna överst till höger.
2. Välj *Inställningar*.
3. Klicka på *Hjälpmedel*.
4. Där kan du välja *Sidzoomning*. Grundinställningen är 100%, men du kan öka till t.ex. 125 eller 150%.

Om datorns hårddisk har ont om utrymme

Med tiden samlas en hel del "temporära filer" i datorns hårddisk. Det finns olika sätt att frigöra utrymme. Ett enkelt sätt är att kolla i mappen *Hämtade filer* och se om det finns filer där som du kan ta bort. Ett annat lite krångligare sätt är att ta bort *Tillfälliga filer*. Det gör du så här:

- Högerklicka på *Windows-knappen*.
- Välj *Inställningar*. Välj därefter *System*.
- I kolumnen till höger väljer du *Lagring*.
- Klicka på *Tillfälliga filer* i den ruta som kommer upp.
- Där kan du pricka för det du ska ta bort. Du kan utan risk pricka för Papperskorgen, Temporära internetfiler och Temporära filer.
- Därefter klickar du på *Ta bort-knappen* högst upp. Då raderas dessa filer.

I Windows finns ett program som automatiskt städar datorn om det är aktiverat. Det heter *Storage Sense*. Så här aktiverar du *Storage Sense*:

- Högerklicka på *Windows Start-knapp* och välj *Inställningar*.
- Välj alternativet *System*.
- Välj *Lagring*.
- Se till att reglaget för *Storage Sense* är påslaget.

Hitta borttappad mobil

Flera gånger har jag blivit kontaktad av en granne som bett mig ringa till hens mobil då hen inte har kunnat hitta den. Det kan fungera bra, men du kan också själv leta upp den om du har installerat appen *Hitta min enhet* i din androidmobil och har en gmail-adress. Om den appen är aktiverad kan du gå in i webbläsaren på datorn och gå till följande adress: <https://www.google.com/android/find/>. Då kan du se vilka androidenheter som är anslutna till ditt gmail-konto.

På den webbsida som kommer upp klickar du på den försvunna enheten och kan då se på en karta var den finns. Du kan ifrån datorn också spela upp ett ljud i mobilen så att du kan hitta den om du är inom hörhåll. Det går också att spärra mobilen eller rent av tömma den på innehåll om den har blivit stulen.

Om du har en iPhone kan du läsa hur du gör på följande sida <https://support.apple.com/sv-se/guide/iphone/iph09b087eda/ios>.

Mätare för bredbandshastigheten

Om du tycker att din dator är seg när du surfar på nätet kan det vara en idé att mäta hastigheten på din interuppkoppling. Det finns två olika sätt att lätt göra det, men *Speedtest* (<https://www.speedtest.net/>) eller med *Bredbandskollen* (<https://www.bredbandskollen.se/>). Jag har frågat AI vad som skiljer dem åt och fick följande svar.

Speedtest

- **Funktioner:** Mäter nedladdnings- och uppladdningshastighet, samt ping-tid. Erbjuder även en app för smartphones och tabletter (surfplattor).
- **Användning:** Globalt urval av servrar för att mäta hastighet, vilket kan ge en bredare bild av hastigheten internationellt.
- **Resultat:** Bra för att jämföra hastigheter mot andra användare, kan också ge information om nätverkskvalitet.

Bredbandskollen

- **Funktioner:** Mäter nedladdnings- och uppladdningshastighet samt ping. Inkluderar även information om stabilitet och latens.
- **Användning:** Specifikt inriktad på svenska användare och nätverk, vilket gör den mer relevant för användning inom Sverige.
- **Resultat:** Ger detaljer om din anslutning i förhållande till svensk statistik och andra användares hastigheter i samma område.

Slutsats

Valet mellan *Speedtest* och *Bredbandskollen* beror på vad du är ute efter. Om du vill ha en snabb och internationell mätning kan Speedtest vara bättre, medan Bredbandskollen ger en mer lokal och specifik bild av hastigheten och stabiliteten i svenska nätverk. Båda tjänsterna är pålitliga, så det kan vara bra att använda dem båda för en mer omfattande undersökning av din internetanslutning.

Hitta borttappad mobil

Flera gånger har jag blivit kontaktad av en granne som bett mig ringa till hans mobil då han inte har kunnat hitta den. Det kan fungera bra, men du kan också själv leta upp den om du har installerat appen *Hitta min enhet* i din androidmobil och har en gmail-adress. Om den appen är aktiverad kan du gå in i webbläsaren på datorn och gå till följande adress: <https://www.google.com/android/find/>. Då kan du se vilka androidenheter som är anslutna till ditt gmail-konto.

På den webbsida som kommer upp klickar du på den försvunna enheten och kan då se på en karta var den finns. Du kan ifrån datorn också spela upp ett ljud i mobilen så att du kan hitta den om du är inom hörhåll. Det går också att spärra mobilen eller rent av tömma den på innehåll om den har blivit stulen.

Om du har en iPhone kan du läsa hur du gör på följande sida <https://support.apple.com/sv-se/guide/iphone/iph09b087eda/ios>.

Scanna med Androidmobilen

Det går att scanna i Googles molntjänst *Google Drive*. Så här gör man:

1. Installera och starta appen *Google Drive*.
2. Tryck på *kameraikonen* längst ner till höger.
3. *Ta en bild*.
4. Tryck på *Beskär och rotera* om du vill justera bilden.
5. Välj om du vill beskära bilden automatiskt eller manuellt.
6. Du kan även förbättra bilden med ett *Filter* och det går att ta bort fläckar med funktionen *Rensa*.
7. Klicka på *Klar* när du är färdig med redigeringen.
8. När du är klar sparar du resultatet i pdf- eller jpeg-format.

Det går även att läsa in flera bilder och på så sätt skapa flersidiga dokument.

Skapa mejlinglista i Gmail

Du som regelbundet skickar mejl till flera personer kan skapa en mejlinglista i Gmail där du lägger till alla mottagare. Så här gör man:

1. Gå till <https://contacts.google.com> i din webbläsare.
2. Klicka på **+**-tecknet efter *Etiketter*.
3. Ge mejlinglistan ett namn.
4. Välj personer som du vill lägga till i listan.
5. Dra de markerade kontakterna till namnet på din mejlinglista nederst i vänsterspalten.
6. När du sedan ska skicka ett mejl till dessa personer skriver du namnet på mejlinglistan i adressraden.

Skriva SMS via datorn

Om du tycker att tangentbordet är för litet i mobilen kan du skriva SMS även via datorn. Så här gör man med en androidmobil:

1. Gå in i mobilens Snabbinställningar som du når genom att dra fingret uppifrån och ner på skärmen. Aktivera där *Länk till Windows*.
2. Skriva Telefonlänk i Windows sökruta längst ner på datorskärmen.
3. Klicka på appen Telefonlänk som kommer upp på datorskärmen.
4. I den ruta som kommer upp på datorns bildskärm klickar du på bilden med en mobil.
5. Därefter får du godkänna kontakten med Windows på mobilen.
6. Klicka på Meddelande n på datorskärmen och du får en ruta med en blå brevikon.
7. Klicka på den blå brevikonen och du kan skriva SMS från datorns tangentbord.

Hälsokontroll av mobilbatteriet

Ett laddningsbart batteri tröttnar med tiden. Om du tycker att laddningen i mobilen inte räcker lika länge som tidigare kan du undersöka batteriets hälsa. I en Androidmobil laddar du ner appen *DevCheck*. Starta appen och klicka på *Battery* i menyn. Den analyserar batteriet och ger en bedömning efter rubriken *Health*. I en iPhone behövs ingen särskild app. Där ska det gå att se batteriets hälsa under *Inställningar>Batteri*. Tryck på *Batterihälsa och laddning*.

Så slipper du aviseringar i webbläsaren Google Chrome

Om du besväras av ideliga aviseringar i webbläsaren Chrome kan du göra enligt följande:

1. Klicka på de tre prickarna uppe till höger i Google Chrome.
2. Välj *Inställningar*.
3. Under rubriken *Integritet och säkerhet* väljer du *Webbplatsinställningar*.
4. Klicka på *Aviseringar* under *Behörighet*.

Under *Får skicka aviseringar* kan du ta bort de aviseringar som finns genom att klicka på de tre prickarna till höger under *Lägg till* och därefter klickar du på *Ta bort*.

Skriva ut medlemskortet

1. Gå in på <https://seniornet.se>
2. Logga in på webbplatsen
3. Klicka på *Bli medlem* i menyn

4. Bläddra ner till *Min profil* och klicka på *Medlemskort och min profil*.

Efter en liten stund kommer ditt medlemskort upp så att du kan skriva ut det.

Starta om mobilen

Även om en mobil egentligen aldrig behöver stängas av är det klokt att starta om den någon gång i veckan och framför allt om det hänt något som du inte känner igen. Under omstarten uppdateras mobilen vilket gör den säkrare och stabilare.

Reklam i Windows-menyn

I senaste uppdateringen av Windows 11 visas rekommendationer för diverse appar, som finns i Microsoft Store, i Startmenyn. Vill du ta bort denna visning kan du gå in i Windows *Inställningar>Anpassning>Start* och stänga av funktionen *Visa rekommendationer*.

Hitta rätt låt genom att nynna

Med appar som *Shazam* går det att identifiera den låt du hör i bakgrunden. Håll bara upp mobilen och tryck på startknappen så aktiverar du mikrofonen och verktyget för musikanalys. Nu har även Youtube fått ett verktyg för musikanalys. Där kan man identifiera musik bara genom att nynna låten. Du hittar tjänsten på <https://music.youtube.com/>. Nu i början finns verktyget endast i Android-versionen av Youtube Music-appen.

IT-termer

Webb

Webben är samma sak som internet eller nätet. Ordet web betyder snarast väv. Internet är ett världsomfattande nät av servrar - World Wide Web (www). Därav börjar många webbadresser med www.

Webbplats

En webbplats är samma sak som en hemsida, en plats på internet. SeniorNet Kungsholmens webbplats finns på www.kungsholmen.seniornet.se.

Webbläsare

En webbläsare är en "bläddrare", ett program med vilket man bläddrar och läser en webbplats (hemsida). Det två vanligaste webbläsarna är Googles webbläsare *Google Chrome* och Microsofts webbläsare *Edge*. Apples webbläsare heter *Safari*. Det finns ytterligare ett antal webbläsare, t.ex. Firefox, Vivaldi, Opera, DuckDuckGo.

Sökmotor

En sökmotor är ett program finns i webbläsaren och som snabbt och effektivt söker igenom stora textmassor på internet. Googles sökmotor heter helt enkelt *Google* och Microsofts sökmotor heter *Bing*. Den helt dominerande sökmotorn på internet är Google och därför har det skapats ett nytt verb – att googla.

Operativsystem

Ett *operativsystem* är ett datorprogram, eller en samling datorprogram, som syftar till att underlätta användandet av en dator, genom att utgöra länken mellan datorns maskinvara och de tillämpningsprogram som användaren vill köra på datorn, surfplattan eller den smarta mobilen. Man skulle kunna säga att operativsystemet är datorns dirigent medan dataprogrammen är musikerna som blir dirigerade. I PC-datorer (PC står för Personal Computer) är operativsystemet Windows, i MAC-datorer heter det Mac OS. I somliga datorer används Linux, en fri programvara som går att använda på både PC-datorer och MAC-datorer. Det finns surfplattor med operativsystemen Android, iOS och Windows.

Digital

Digital kommer från engelskans *digit* (för siffra) som i sin tur kommer från latinets *digitus* i betydelsen finger. Begreppet digital kommer således indirekt från den gamla seden att räkna på fingrarna

Digitalisering

Digitalisering innebär att man överför information till ett matematiskt språk, bestående av ettor och nollor, som datorer och dataprogram kan hantera.

Hashtag (#)

En *hashtag* består av "staketsymbolen" (#) framför ett ord. På Twitter, Instagram och Facebook följer du dina "vänner". Det är deras inlägg du ser. Med hashtaggar söker du igenom det generella flödet, dvs. allas inlägg, och kan se vad andra än de personer du har i ditt sociala sammanhang skriver. Om du t.ex. klickar på #pannkaka så kommer du se vad alla andra, utöver dem du följer, skriver om pannkakor såvida de har valt att markera ordet pannkaka.

Http

Hypertext Transfer Protocol (Http) är det kommunikationsprotokoll som används för att överföra webbsidor till informationsnätverket www (world wide web) på Internet. En webbadress börjar ofta med <http://kungsholmen.seniornet.se>. Alternativt kan man skriva www.kungsholmen.seniornet.se. Ett protokoll är en samling regler för hur kommunikationen mellan två enheter ska gå till.

Https

Hypertext Transfer Protocol Secure (https) är ett protokoll (se http) för *krypterad* transport av data för Http-protokollet. Https-anslutningar används ofta för betalningsöverföringar på internet och för känsliga överföringar inom företag, för inloggning och hantering av privat information, samt mera allmänt för att skydda användarens integritet. Med *https* skall förbindelsen inte kunna avlyssnas av tredje part och användaren skall kunna lita på att webbservern är den som den utger sig för att vara. Om du ska göra t.ex. en betalning via en webbplats så se till att webbadressen börjar med *https://*. Då är den säkrare.

Domänadress

En domänadress är det som står efter *www*, eller de dubbla snedstrecken (*http://*) om *www* saknas, i webbadresser och efter *@* i e-postadresser. SeniorNet Kungsholmen har t.ex. domännamnet *seniornetkungsholmen.se* och webbadressen skrivs *www.seniornetkungsholmen.se*.

De flesta webbplatser idag har *https://* framför adressen. *S*:et står för *säkerhet*. Du ska t.ex. aldrig betala något på en webbplats som inte har *https://* i adressen. För att få syn på om det står *https://* framför adressen måste du klicka på adressen i Google Chrome.

Ofta kan man utesluta *www* då webbläsaren lägger till detta själv. Den lägger också till "*http://*" före *www*. Ofta saknas *www* i webbadressen, t.ex. i SL:s webbadress som ser ut så här *http://sl.se*.

Tillägget *.se* anger att det är en svensk webbadress. Finska adresser slutar t.ex. med *.fi*, och norska med *.no*. Amerikanska och internationella adresser slutar ofta på *.com* (eng. commercial) eller *.edu* om det är en utbildningssida (eng. education). Ideella organisationer brukar använda *.org* (eng. organization).

VPN

Hemsidor och internetleverantörer samlar in information när vi surfar på webben (internet). Om du använder en s.k. VPN-anslutning blir dessa data osynliga för andra. Ingen kan veta var du befinner dig när VPN (virtuellt privat nätverk) är aktiverat. Information som webbhistorik och angivna lösenord sparas inte heller på nätverket när du använder VPN. En VPN-anslutning ser till att förbindelsen mellan din dator och varje webbplats du besöker blir krypterad och därmed osynlig för andra.

VPN är i första hand till för företag. Det är inget som du som pensionär behöver använda annat än vid mycket speciella tillfällen, t.ex. om du befinner dig utomlands och vill titta på svensk TV.

Hotspot

En plats där det finns ett trådlöst nätverk (WIFI) mot vilket man kan koppla upp sin surfplatta/dator.

IP-adress

En *IP-adress* är en unik identifierare för enheter på internet eller i lokala nätverk. IP står för *Internet Protocol* (internetprotokoll) och utgör en uppsättning regler som styr hur data skickas via internet eller i lokala nätverk.

- En IP-adress består av en sträng av siffror uppdelade med punkter, t.ex. 192.158.1.38.
- IP-adresser består av fyra siffergrupper, där varje siffra varierar mellan **0** och **255**.
- Din enhet tilldelas en IP-adress av din internetleverantör, och den används för att skicka information mellan enheter och nätverk.
- IP-adresser är möjliggör kommunikation mellan datorer, routrar och webbplatser.
- Polisen och säkerhetstjänsten kan via din dators/mobils IP-adress kan se exakt var du befinner dig.
- Internetleverantörer kan spåra ägaren till en IP-adress.

Så här tar du reda på din Windowsdators IP-nummer:

1. Klicka på Windows Startknapp.
2. Klicka på Inställningar> Nätverk och Internet.
3. Klicka på Ethernet.
4. Kolla din IPv4-adress i listan.

Här kan du lära dig mer om IP-adresser – och se din egen IP-adress: <https://nordvpn.com/sv/what-is-my-ip/>.

Användarnamn och Användarkonto

En datoranvändare identifierar sig för en dator, ett program eller en tjänst på internet genom att registrera ett s.k. *användarkonto*. Det innehåller ett *användarnamn* och ett *lösenord*. Efter registreringen får man tillgång till användarkontot genom att man loggar in med sitt användarnamn och lösenord.

Ett *användarnamn* kan vara ett förnamn eller smeknamn eller ett påhittat ord, vilket som helst. Som användarnamn används ibland e-postadressen. Du kan använda samma användarnamn på olika tjänster men du ska inte använda samma lösenord på olika tjänster.

Det är viktigt att du sparar dessa *inloggningsuppgifter* så att du kan logga in med ditt användarnamn och lösenord nästa gång du behöver få åtgång till tjänsten.

Wikipedia

Wikipedia är en fri encyklopedi (uppslagsbok) på internet som alla kan redigera. Innehållet är inte faktagranskat i samma utsträckning som t.ex. Nationalencyklopedins innehåll. Innehållet i Wikipedia är huvudsakligen bra och pålitligt, men läsaren får läsa kritiskt och själv bedöma relevansen/sanningshalten. Wikipedias webbplats: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Portal:Huvudsida>. När du gör Googlesökningar hittar du ofta länkar som går till Wikipedia.

Router

Liten box som tar emot bredband från fiberkabel/bredbandskabel i fastigheten eller från ett trådlöst nätverk eller bredbandsmodem och sänder det vidare antingen via kabel eller ett trådlöst nätverk i bostaden.

URL

Uniform Resource Locator (URL), på svenska kallat *webbadress*, är den teckensträng som identifierar en viss resurs på nätet, t.ex. är *url* för Kungsholmens webbsida: <http://kungsholmen.seniornet.se>.

HTML

Kanske har du hört ordet html någon gång och undrat vad det betyder. Hypertext Markup Language (HTML) är ett "märkspråk" för hypertext. En *hypertext* är en text som med hjälp av *länkar* är förbunden med andra texter. Texten behöver därför inte läsas linjärt utan läsaren kan hoppa hit och dit efter intresse. Webbplatser på internet är uppbyggda av hypertext. Överskådligt mycket information är sammankopplad med hjälp av länkar. Webbsidor skrivs som *HTML-kod* där man märker ut rubriker, textformatering med s.k. taggar, t.ex. betyder taggen `Hej!` att "Hej!" ska skrivas med fetstil (b för engelska bold).

Server

En värddator eller *server* är ett datorsystem som betjänar andra system, s.k. klienter, ofta över ett datornätverk.

Webbserver

En *webbserver* är en server som lagrar information som är tillgänglig genom webben och levererar den som webbsidor till besökare.

Virtuell

Virtuell betyder icke-verklig datorsimulerad verklighet.

Spegla, synkronisera, säkerhetskopiera

- *Spegling*
Spegling innebär att innehållet i mapp 1 bestämmer vad som händer i mapp 2. Innehållet i mapp 2 blir en *spegelbild* av innehållet i mapp 1.
- *Synkronisering*
Synkronisering innebär att innehållet i mapp 1 *alltid ska vara identiskt* med innehållet i mapp 2. Ändringar som görs i den ena mappen görs också i den andra mappen.
- *Säkerhetskopiering*
Allt som ändras i mapp 1 kommer också att ändras i mapp 2. Till skillnad från spegling kommer inget att raderas i mapp 2. I stället sparas vanligtvis flera versioner av samma fil.

Artificiell intelligens (AI)

Artificiell intelligens i framtiden

AI kommer att förändra våra liv precis som elektriciteten, internet och mobiltelefonen har gjort. Det finns ett företag som har tagit fram en pin (nål). Den heter AI pin och är en smart pryl med inbyggd kamera som kan fästas på tröjor och jackor. Med hjälp av AI pin kan man svara på frågor, spela upp musik, ta bilder, översätta tal, skicka meddelanden och ringa röstsamtal. Ett smakprov på vad AI pin kan åstadkomma får du i följande Youtubefilm <https://www.youtube.com/watch?v=os3LUc11tos>.

Filmen är på engelska men du kan få svensk text. För att lägga till svensk textning på en engelskspråkig YouTube-video kan du använda dig av följande steg:

1. Besök YouTube.com och hitta videon du vill titta på.
2. Klicka på videon för att starta uppspelningen.
3. Klicka på CC-knappen, nummer två längst ned till höger i videospelaren.
4. Klicka på *Settings*-ikonen som visas bredvid CC-knappen.
5. Klicka på *Subtitles/Undertexter/CC*.
6. Välj *Swedish* från listan över tillgängliga språk.

Googles AI-tjänst Bard

Bingchatten/Copilot är Microsofts tjänst för artificiell intelligens. Google ska inte vara sämre och har utvecklat tjänsten *Bard*. Den hittar du på <https://bard.google.com> där du loggar in med ditt Google-konto. I nuläget kan *Bard* inte skapa och analysera bilder. Men du kan ställa vilka frågor som helst. Ett problem är att du inte alltid kan lita fullt ut på svaren. När jag frågade Bard vem Gunilla Brattberg är så fick jag ett svar som stämde till 95% men det fanns en felaktighet i beskrivningen. Det fanns information som gällde en annan Gunilla Brattberg. När det gäller faktauppgifter bör man således använda tjänsten med försiktighet. Jag ställde samma fråga till Microsofts Copilot och där var informationen korrekt. Det hade uppenbarligen använt en andra källor i sökandet efter information om mig.

Skriv bättre engelska med tjänsten Grammarly

Du hittar Grammarlys AI-tjänst på www.grammarly.com/ai. Den enklaste versionen är gratis. Där kan du efter att ha svarat på en del frågor skriva en text på t.ex. engelska. Grammarly analyserar din text och markerar grammatiska fel. Du får sedan välja om du vill godkänna korrigeringen eller ignorera den. Grammarly Go är en AI-tjänst som kan skapa ny text utifrån dina instruktioner. Du kan t.ex. be den svara på ett brev.

En vänlig AI-robot

AI-tjänsten Pi är en chattrobot som profilerar sig på att vara vänlig och empatisk. Du kan använda den för att söka fakta, men den är framför allt till för "mänskliga samtal". När Pi först släpptes var den engelskspråkig men numera kan du samtal på svenska. Gränssnittet är dock fortfarande på engelska. Du hittar tjänsten på www.pi.ai.

Falska länkar i AI-svar

När du använder Bingchatten numera Copilot i webbläsaren Edge måste du vara försiktig med att klicka på länkar i de svar du får, i synnerhet om det är annonser. Bedragare försöker få sina annonser att se äkta ut. Om du måste klicka på en länk, kontrollera först att länken ser rätt ut när du för musen över den.

Google Bard

Googles AI-modell Bard på <https://bard.google.com> har genomgått en stor uppgradering och därmed har den blivit mycket smartare. Googles AI Bard byter även namn till *Gemini*, <https://gemini.google.com/app>.

Smarta kylskåp

AI kommer i framtiden att kunna påverka våra vardagsliv på många olika sätt. Allt fler produkter blir "smarta". Samsung har redan nu tillverkat ett kylskåp med kamera och artificiell intelligens. Kylskåpet kan ta en bild av de olika ingredienserna som finns i kylan och därefter föreslå vad du kan äta till middag.

Artificiell intelligens i Google Maps

Nu får *Google Maps* artificiell intelligens. Det blir enklare att hitta det du letar efter. Du kan nu söka efter det i sökfältet, och Google Maps kommer därefter att använda artificiell intelligens för att hitta platser som matchar din sökning.

Genväg till Googles AI Gemini

Google Chromes AI kallas *Gemini*. Det finns olika sätt att starta Gemini. Du kan i adressfältet på Google Chrome skriva <https://gemini.google.com/app> eller också kan du – om du har senaste versionen av Google Chrome – skriva @ i adressraden och därefter klicka på *Chatta med Gemini*.

Du kan ställa vilka frågor du vill och är du inte nöjd med svaret kan du ställa en följdfråga. Du kan få svar på praktiskt taget vilka frågor som helst och svaren kommer fort. Det är dock inte alltid som AI ger korrekta svar. Du måste ha ditt kritiska tänkande kvar – precis som du måste ha det när du lyssnar på människor t.ex. i politiken. *Fake news* (falska nyheter) finns numera överallt.

Om du använder webbläsaren Google Chrome i din dator och vill ha en genväg till Googles AI Gemini kan du installera ett tillägg i webbläsaren Chrome som heter Sidor. Då får du en ikon uppe till höger i Chrome och när du klickar på den öppnar sig en högerspalt där du kan ställa dina frågor till AI. Gratisanvändare kan ställa ett begränsat antal frågor. Var den gränsen för gratisabonnemanget går framgår inte.

AI-tävling mellan Google och Microsoft

Googles AI-modell Gemini

Googles AI heter *Gemini* medan Microsofts AI heter *Copilot*. Google har nu meddelat att de förbättrat sin AI-modell som nu skapar innehåll baserat på text, ljud, bild och video. Du hittar Gemini på <https://gemini.google.com/app>.

Microsofts AI-modell Copilot

Microsoft håller på att uppdatera sin AI-modell Copilot. Du ska bl.a. kunna be den tömma datorns papperskorg, sätta på batterisparläge m.m. Du hittar Copilot på <https://copilot.microsoft.com/>.

Vill du fördjupa dig i användandet av Microsofts *Copilot* så finns här en länk till en *Föreläsning som Moderskeppet höll den 16/5*

https://moderskeppet.webinargeek.com/webinar/replay/KY9KbxNwy5CNVEGqqlSo6t2dW0HF9KTvpVqh_YbLZv0/.

AI-funktioner i chat-appar

Facebooks Messenger, Whatsapp och Instagram kommer att få AI-funktioner framöver. När Meta (företaget bakom Facebook) AI rullas ut mer globalt kommer du att kunna lägga till Meta AI i dina chattar i t.ex. Messenger och Whastup. Du kan då fråga den om allt möjligt, t.ex. om vad som sagts tidigare i chatten. Den ska också kunna generera bilder.

AI-verktyg som kopierar röster

AI-företaget Open AI har släppt AI-verktyget *Voice Engine*. Med endast en röstinspelning på 15 sekunder kan Voice Engine återskapa en röst och använda den för att säga något helt nytt på samma språk. Den kan också översätta din röst till andra språk. Utmärkt för personer som har nedsatt talförmåga. Tjänsten är ännu inte tillgänglig för allmänheten.

Skapa bilder med AI

Det finns ett verktyg som heter DALL-E3 med vilket man kan skapa bilder. Tjänsten kostar 200 kronor per månad men det finns ett sätt att använda den gratis. *Microsoft Designer* innehåller ett verktyg som heter *Image Creator* som är ett AI-verktyg baserat på DALL-E3. Vill du testa det kan du göra så här:

1. Gå till <https://desginer.microsoft.com> i din webbläsare.
2. Klicka på *Get started for free* eller på *login* i övre högra hörnet.
3. Det öppnas ett fönster där du kan skapa ett konto eller logga in med t.ex. ditt Google-konto.

Skapa din första bild genom att i textfältet överst skriva din "prompt", dvs. beskriva den bild du vill skapa och därefter klickar du på *Generate*. Du kan t.ex. ange följande villkor:

1. Typ av bild (ett foto, en teckning, en akvarell, ...)
2. Ett eller flera objekt (en stol gjord av trä, staden New York gjord av godis, en tyst skog i skymningen, ...)
3. Särskilda detaljer (som om det var 1930, med en smaragdgrön bakgrund, på en annan planet, med kvällsbelysning, ...)
4. Beskriva stilen (skapad i realistisk stil, fotograferad i ett vidvinkelperspektiv, gjord av modellera, ...)

Om du vill spara bilden laddar du ner den till datorn genom att klicka på bilden och därefter *Download* två gånger. Bilden hamnar då i mappen *Hämtade filer* i din dator.

Jag bad AI skapa en bild över Ålands hav i full storm och fick följande bild:

När bilden är klar kan du visa den i verktyget. Om du vill ändra den klickar du på *Generate* igen där du kan ändra dina villkor.

Redigera bilder med AI

Med AI kan du inte bara skapa bilder – du kan också redigera, manipulera och förbättra dina bilder. Du kan använda *Microsoft Designer* för ändamålet. Så här kan du göra:

Öppna Microsoft Designer genom att skriva <https://designer.microsoft.com> i din webbläsare. Logga in med ditt Microsoft-konto. Här kan du ladda upp en bild och trixa med den.

Identifiera falska bilder

Med hjälp av AI kan man skapa vilka bilder som helst. Det kan vara svårt att särskilja äkta bilder från falska. En hjälp i den processen är att använda *Illuminarty*. Du laddar upp bilden på <https://illuminarty.ai> och får då en fingervisning om bilden är skapad av ai eller en människa. Verktöget är gratis.

Skapa musik med AI

Suno AI är en tjänst där du kan skapa musik. Du skriver en kort beskrivning vad du vill skapa och ser sedan resultatet på skärmen. Musiken som skapas är kostnadsfri. Upphovsrätten gäller inte för material som skapas av maskiner. Du kan skriva in din egen text och välja vilken stil som låten ska ha. Tjänsten finns på www.suno.se. I gratisversionen kan du skapa 10 låtar per dag. Suno finns även tillgänglig via Copilot i webbläsaren Edge. Mer information finns på <https://www.pcfforall.se/article/2378808/suno-musik-ai-guide.html>. Jag bad Suno skapa en hyllningslåt till Lena 60 år och fick följande resultat: <https://suno.com/song/c253243a-2088-4c6e-b999-524ffe526626>.

Skapa födelsedagskort, inbjudningar eller roliga bilder med AI

Med appen *Microsoft Designer* i mobilen eller via onlinetjänsten på <https://designer.microsoft.com/> kan du skriva in text där du beskriver vad du vill ha. För att använda appen behöver du ett Microsoftkonto. Jag bad *Designer* skapa en bild med en roddbåt på ett stormigt hav och fick följande bild.

Utbildning i Artificiell intelligens

Om du är intresserad av att fördjupa dig i ämnet *Artificiell intelligens* (AI) så har utbildningsplattformen *Moderskeppet* gratis *Webbinar* som du kan anmäla dig till. Du hittar dessa på <https://moderskeppet.se/webbinar/>. Vill man gå deras kurser krävs dock ett betalkonto.

Sökmotorer med artificiell intelligens

Google dominerar som sökmotor. Vi googlar när vi vill veta något. Resultatet blir ett antal länkar som man får klicka på för att läsa innehållet. Nu när artificiell intelligens är på frammarsch har *Google* fått konkurrens. ***Perplexity*** är en söksida som kan användas både i en webbläsare och som app i mobilen. Logga in på <https://perplexity.ai> med ditt *Google*-konto, klicka på *continue* (fortsätt). Där kan du välja *Free*, dvs. gratisversionen. Klicka dig vidare förbi ett antal instruktionssidor – på engelska – till du kommer till fältet där du kan skriva in din sökning. Jag har testat med att skriva en fråga på svenska och fick svar på svenska.

Skillnaden mot vanliga *Google*-sökningar är att svaren ges i hela meningar eller hela textstycken och du kan utveckla dina frågor. Själv sökningen sker således i *dialogform*. Sökmotorn minns även vad som har sagts tidigare i er kommunikation.

Grundarna av *ChatGPT*, dvs. de som utvecklat Artificiell intelligens till vad det är idag, arbetar nu på en sökmotor som på allvar ska utmana *Google*. Den sökmotorn som kommer att heta ***SearchGPT*** bygger på *artificiell intelligens*.

Googles AI-tjänst Gemini

I webbläsaren *Google Chrome* kan du nå *Googles AI-tjänst* på olika sätt:

1. Skriva *gemini.google.com* i adressfältet.
2. Skriva *@gemini* i adressfältet.
3. Installera tillägget *Sider: ChatGPT Sidebar* i *Google Chrome*.

Gemini finns även som app både till *androidmobiler* och *iPhone*.

Läsa upp pdf-filer med AI-röst

Elevenlabs (<https://elevenlabs.io/sv>) är ett företag som använder AI för olika ljudlösningar. Man skapar filter som t.ex. tar bort störande bakgrundsljud. Företaget skapar också digitala röster som låter som mänskliga – och man klonar verkliga röster. Deras app *Reader* använder en text-till-tal-teknik. Med den kan du skriva in text och få den uppläst på svenska och ett 30-tal andra språk. Det går även att importera pdf-filer och andra textdokument för att lyssna på dem. Appen kan t.o.m. scanna en text från ett papper och läsa upp den med en digital röst. Appen är än så länge gratis men det krävs att man registrerar sig. Här hittar du mer information: [Elevenlabs Reader](#).

Att använda Microsofts AI-verktyg Designer

I *Microsoft Designer* kan du skapa 15 bilder per dag gratis. Så här kan du göra:

1. Gå till <https://designer.microsoft.com>
2. Logga in med ditt Microsoft-konto (det måste vara ett Microsoftkonto)
3. Klicka på *Skapa-knappen* och därefter på *Bilder*
4. *Skriv din bildprompt* under "Vad vill du utforma".
5. Klicka på *Generera*.

Du kan även redigera befintliga bilder. Då väljer du istället Ladda upp bild.

AI-assistenten Jarvis

I slutet av året kommer Google med AI-assistenten *Jarvis*. Tanken är att *Jarvis* ska kunna utföra diverse uppgifter åt dig. Googles nuvarande chattrobot *Gemini* kan hjälpa dig att hitta olika saker på internet, till exempel billiga flygbiljetter, men därefter måste du själv slutföra köpet av dem. *Jarvis* ska kunna gå igenom hela bokningsprocessen åt dig, AI:n ska kunna hitta biljetterna du är ute efter, och sedan boka och betala för dem.

Ny AI-chattrobot

Det lanseras ständigt nya AI-chattrobotar och nu får Chat GPT konkurrens av *Claude* – som numera även finns för Android. Att använda *Claude* är enkelt. Den har ungefär samma uppbyggnad som exempelvis Chat GPT. *Claude* kan svara på frågor, samtala, lösa problem, skriva texter och förbättra det du har skrivit. Den kan även analysera bilder som du laddar upp.

Claude lovar dock att vara mer människolik än konkurrenterna, och den beskriver sig själv som mer "vänlig, ödmjuk och hjälpsam, med starka etiska principer och respekt för integritet". En enklare version med ett antal begränsade sökningar är gratis, full tillgång kostar 260 kronor per månad.

Säkerhet

Så undviker du telefonbedragare

Kom ihåg de tre L:en

- Lagg på luren.
- Lämna aldrig ut.
- Logga aldrig in.

Genom att följa dessa råd kan du undvika många telefonbedrägerier.

Vidarebefordra bluff-SMS till polisen

Telekområdgivarna har tillsammans med operatörerna Telia, Tele2, Telenor, Tre och Polisen skapat kortnumret 7726 dit kunder kan rapportera om de har fått bedrägeriförsök via sms. De vill nu ha allmänhetens hjälp att samla in bedrägeriförsök genom att vi som får bedrägeri-SMS vidarebefordrar dessa till kortnummer 7726. Siffrorna motsvarar ordet SPAM på knappsatsen i telefonen och är globalt etablerat för att rapportera bluff-sms. På så sätt kan operatörerna få information om sms:et och dess innehåll och blockera de sms som syftar till bedrägeri från att skickas till fler personer.

Så här gör du i en androidmobil:

1. Öppna meddelandet.
2. Tryck på det och håll kvar trycket en liten stund.
3. Tryck därefter på de tre prickarna längst upp till höger.
4. Tryck på *Vidarebefordra*.
5. Välj *Ny konversation*.
6. Skriv 7726 i raden efter Till:
7. Skicka meddelandet.

Så här gör du i iPhone:

1. Öppna meddelandet.
2. Tryck bestämt på meddelandets text.
3. Välj *Mer* på den meny som dyker upp.
4. En blå bock (markering) syns nu till vänster om texten. I underkant syns nu också en svängd pil mot höger.
5. Klicka på pilen för att vidarebefordra meddelandet.
6. Ett nytt meddelande med texten ifylld skapas.
7. Klicka på *Till:* - Byt till siffror på tangentbordet och skriv in 7726.
8. Skicka meddelandet (pilen till höger om texten).

Öka säkerheten i Google Chrome

Man har upptäckt nya säkerhetsrisker i webbläsarna och därför rekommenderas uppdatering. Så här gör du i Google Chrome:

1. Klicka på de tre punkterna i övre högra hörnet.
2. Välj *Hjälp* följt av *Om Google Chrome*.
3. Om det finns en uppdatering kommer det att visas här och Google Chrome kommer att uppdateras.
4. Om din nuvarande webbläsarversion är märkt *Officiell version* är problemet löst och du är skyddad.

Du kan även göra följande kontroll:

1. Klicka på de tre punkterna i övre högra hörnet.
2. Klicka på *Inställningar*.
3. Klicka på *Integritet och säkerhet*.
4. Klicka på *Säkerhet*.
5. Under *Säker webbsökning* ska du välja *Förbättrat skydd*.

Säkra lösenord

Ni har säkert hört talas om den cyberattack som skett och om lösenord som har spridits. Den digitala världen är sårbar. Det du kan göra är att i första hand se till att du har olika lösenord på olika konton och att lösenorden är starka. Med starkt lösenord menas att det bör innehålla 12 tecken, stora och små bokstäver, siffror och tecken. Om något lösenord till t.ex. Facebook har läckt ut så går det då inte att använda den för att komma in på många andra ställen.

Förhindra ID-kapning

Brottsligheten bara ökar. Vi behöver skydda oss på alla möjliga sätt. Tidigare har jag förmedlat hur man kan förhindra ID-kapning och obehörig adressändring. Om du inte redan har gjort det så rekommenderar jag dig att göra det snarast.

Hos *Skatteverket.se* kan man logga in och skydda sig mot att någon kapar ens adress. <https://www7.skatteverket.se/portal/soa/>

Hos *Adressändring.se* kan man under rubriken Lås din adress. Då blir du larmad om någon ändring sker på din folkbokföringsadress. <https://adressandring.se>.

Betalningshjälpen

Det finns ett utmärkt material på *Betalningshjälpen* om hur du handlar på nätet, betalar räkningar och skickar pengar på ett säkert sätt. Det finns guider, artiklar och utbildningsmaterial. Betalningshjälpen är ett samarbete mellan Mastercard, SPF Seniorerna och Sveriges största banker. Läs mer på <https://betalningshjalpen.se/se-sv.html>.

Gratiskurs som gör dig säkrare

Arbetsförmedlingen och Google har en gemensam tjänst som heter *Digitala jag* (<https://digitalajag.se/>). Där finns utan kostnad korta kurser som ger dig grundläggande IT-kunskap. Du studerar i din egen takt framför datorn och du kan pausa när du vill. En av kurserna handlar om digital säkerhet och där lär du dig mer om bedrägerier på nätet, ID-stöld m.m. Du hittar kursen på <https://digitalajag.se/track-1.html>.

Adressändring

Adressändring släpper ytterligare en nyhet för tjänsten Adresslåset. De skriver följande: Under dina adressuppgifter på Mina sidor kan du nu se alla personer som är skrivna på din folkbokföringsadress i vårt adressregister. Du behöver inte göra någon uppdatering och tjänsten fortsätter att vara kostnadsfri.

Som kund med aktivt adresslås får du en notifiering via e-post om någon ändring sker som påverkar dina uppgifter hos oss eller Skatteverket. Om du ser att det finns felaktigt folkbokförda personer på din adress bör du logga in och kontrollera uppgifterna samt begära en ändring hos Skatteverket. Logga in med BankID på Mina sidor för att få en översikt av dina adressuppgifter.

Säkerhetstest av webbplatser

Det är inte lätt att skilja på seriösa och oseriösa hemsidor. Ett felklick och du kan bli lurad på dina personuppgifter eller lockas att köpa varor som du aldrig får hem. *Säkerhetskollen.se* är en tjänst från *SSF Stöldskyddsföreningen*. Med *Säkerhetskollens* nya test kan du klistra in adressen till en hemsida och testa den innan du surfar. Testet ger en tydlig indikation på om en hemsida är säker eller kan vara ett försök till bedrägeri. Du hittar testet på följande länk: <https://testa.sakerhetskollen.se/>.

Nätfiske

Nätfiske innebär att bedragarna använder olika metoder för att lura mottagarna att lämna betalningsuppgifter eller lösenord. Du kan skydda dig genom att beakta Få inte panik om du får ett mejl med uppgift om följande:

- *Håll ett öga på avsändaradressen i mejl du får.* Ofta ser adressen ut som en ”riktig” adress men med ett litet skrivfel t.ex. Microsoft i stället för Microsoft.
- *Se upp med länkar i mejl.* Länkar i bedrägerimejl leder till falska webbplatser där hackarna försöker stjäla din information. Ibland hämtas också en skadlig fil till din dator när du klickar på länken. Om du är osäker *högerklicka på länken* och välj *Kopiera länkadress*. Därefter kan du testa länken på Trend Micros tjänst <https://global.sitesafety.trendmicro.com/>.
- *Vid nätfiske är det ofta bråttom.* Du kan t.ex. ombedjas att snarast uppdatera någon prenumeration för att ditt konto inte ska stängas av. En länk i mejlet går ofta till ett falskt formulär där du ska fylla i antingen lösenord eller betalningsuppgifter.
- *Hackare har koll på om man har beställt ett paket* och meddelar dig att något gått fel med paketet och att du måste korrigera vissa uppgifter innan du kan ta emot din försändelse. Om du blir osäker så kontakta i stället det företag du har beställt varan ifrån. Troligen fick du ett bekräftelsemejl vid beställningen.
- *Få inte panik* om du får ett mejl med uppgift om en obetald faktura och att det är bråttom att betala den. Ibland följer en fake-faktura med som bilaga. Öppna inte bilagan. Om du blir osäker kontakta i stället företaget som fakturan sägs komma ifrån på annat sätt än via mejl-svar eller klick på länk.
- *Klicka inte i mejlets textfält.* Bedragare vet att folk blir mer och mer obenägna att klicka på länkar i mejl och för att lura mottagaren har de ibland skrivit text i en bildfil och lagt in bildfilen i mejlet. Mejlet innehåller ingen riktigt text vilket innebär att var du än klickar i läsfönstret kommer du att klicka på en länk som öppnar en farlig webbplats eller hämtar ett virus till datorn.

Du kan skydda dig mot nätfiske med ett tillägg till webbläsaren Chrome eller Edge som heter Bitdefender TrafficLight (<https://www.bitdefender.com/solutions/trafficlight.html>)

Håll hackarna borta från ditt nätverk

- Använd ett starkt lösenord till din router.
- Håll din utrustning uppdaterad. Uppdateringar görs ofta för att täppa till säkerhetshål. Somliga produkter uppdaterar sig själva. Andra kan man behöva uppdatera manuellt.
- Använd inte offentliga nätverk – där kan hackare hålla till.

Elsäkerhetsverkets tips för laddning av digitala prylar

Säkerhet handlar inte bara om bedrägerier. Antalet bränder kopplade till laddning av elektroniska prylar har ökat kraftigt de senaste fem åren. 110 bränder eller brandtillbud började i batterier 2023. Det är en ökning med 100 procent från 2018 då siffran var 55. När ett litiumbatteri börjar brinna är brandförloppet dessutom väldigt snabbt. Dessa bränder är dessutom svårsläckta. Här kommer *Elsäkerhetsverkets* tips för säker laddning av elektroniska produkter i hemmet.

- Läs instruktionsboken. Där brukar stå att batteriet ska ha rumstemperatur när det laddas.
- Se till att batteriet har rumstemperatur.
- Ladda inte nära brännbart material, t.ex. inte i sängen eller i soffan.
- Ladda med rätt laddare till rätt batteri. Även om en annan kontakt passar till batteriet kan det vara en annan laddspänning vilket kan öka brandrisken.
- Var uppmärksam på om det finns en mekanisk skada på batteriet.
- Köp inte billiga "piratbatterier" eller "piratladdare".
- Ladda under uppsikt – var hemma och vaken när du laddar.
- Man kan någon gång känna på batteriet under laddning så att det inte känns väldigt varmt.
- När laddningen är klar drar man ur kontakten till laddaren.

Granska information du hittar på nätet

Internet är fullt med falska nyheter. De har exploderat i samband med det gångna EU-valet och det kommande amerikanska presidentvalet. Det kan vara en god idé att granska den information du hittar på nätet – speciellt om du avser att dela den vidare.

Ett sätt att skydda sig mot falsk information kan vara att använda *Fact Check Explorer*. Tjänsten finns på svenska (<https://toolbox.google.com/factcheck/explorer/search/list:recent;hl=sv>) men den mesta faktakontroll som görs sker förstås på engelska <https://toolbox.google.com/factcheck/explorer>. Det är ett verktyg från Google som hjälper dig att kontrollera om påståenden som du ser på nätet verkligen stämmer. För att använda tjänsten surfar du till *Fact Check Explorer* och skriver in ett namn eller en företeelse. Du får nu se vilka faktakontroller som har gjorts i området, och du kan kontrollera om påståendet är sant eller falskt. Den här informationen kommer från Politico, Snopes och andra oberoende källor som bedriver seriös faktakontroll – och om du klickar kan du läsa mer om den granskning som har gjorts och vilka bevis det finns för att påståendet är sant eller falskt. Förutom textsökningar kan du ladda upp bilder för att se om bilden är falsk eller äkta. Du kan använda filter för att avgränsa dina resultat efter exempelvis språk och datum.

Håll hackarna borta från ditt nätverk

- Använd ett starkt lösenord till din router.
- Håll din utrustning uppdaterad. Uppdateringar görs ofta för att täppa till säkerhetshål. Somliga produkter uppdaterar sig själva. Andra kan man behöva uppdatera manuellt.
- Använd inte offentliga nätverk – där kan hackare hålla till.

Undvik fällorna på nätet

- När du besöker en webbplats – kolla att det står "https://" före adressen. Det gäller speciellt om du beställt en vara och ska betala över internet. S:et i https står för säkerhet och innebär uppgifterna på webbplatsen är krypterade. Du ser detta lätt om du dubbelklickar i adressfältet - då kommer hela adressen inkl. https:// upp.
- Se till att din webbläsare är uppdaterad. I Chrome och Edge gör man det genom att klicka på de tre prickarna överst till höger och välja *Inställningar* och därefter *Om Chrome* eller *Om Edge*.
- Om du hämtar en fil från internet och undrar om den är okej kan du kolla den på webbplatsen *virustotal.com* (<https://www.virustotal.com/gui/home/url>). Ladda upp filen där och kolla om den är fri från skadlig kod.
- Om du besöker en webbplats och det dyker upp en s.k. popup-ruta med annons så stäng genast ner webbplatsen. Försök inte stänga rutan genom att klicka på kryssset i övre högra hörnet – så som man vanliga stänger rutor – för då kan skadlig kod hämtas till din dator.

Du kan skydda din webbläsare Chrome eller Edge genom att installera tillägget *uBlock Origin*. Detta tillägg blockerar automatiskt webbplatser som innehåller skadlig kod och andra skadliga element.

Uppdatera Google Chrome för ökad säkerhet

För att datorn ska vara så säker som möjligt bör man uppdatera programmen. Google har nyligen släppt en säkerhetsuppdatering som du bör installera om du inte har gjort det. Det förhindrar brottslingar att utnyttja det "säkerhetshål" som fanns i tidigare versioner. Så här gör du:

1. Klicka på de tre punkterna uppe till höger i Google Chrome.
2. Klicka därefter på *Hjälp* och sedan på *Om Google Chrome*.

Där kan du se om Google Chrome är uppdaterat och om det inte har skett så kan du uppdatera och starta om Google Chrome.

Windows antivirusprogram

Antivirusprogrammet *Windows Defender* finns inbyggt i alla Windowsdatorer. Det anses numera fungera så bra att man inte behöver något annat antivirusprogram. Om du föredrar ett annat antivirusprogram behöver du inte stänga av Windows Defender. Det inaktiveras automatiskt när du installerar ett annat antivirusprogram och skulle du avinstallera detta så återtar Windows defender sin roll som aktivt antivirusprogram. Defender ser till att du alltid har en basnivå antivirusskydd.

Du kan kontrollera antivirusskyddet i din Windowsdator enligt följande:

1. Öppna *Windows Inställningar*.
2. Välj *Sekretess och Säkerhet* i den vänstra rutan.
3. Välj sedan *Windows-säkerhet*.
4. Öppna *Windows-Säkerhet*.

Där kan du se om du har skydd mot virus och hot, att Brandväggen fungerar m.m.

Lösenordskontroll i Google Chrome

I webbläsaren Google Chrome kan man hitta lösenord som hackare har fått tag på. Så här kan du göra:

1. Skriv <chrome://password-manager/passwords> i adressraden på Google Chrome och klicka därefter på Kontroll i vänsterspalten.
2. Klicka på Kontrollera lösenord.

Om kontrollen upptäcker att du har läckta lösenord finns den en uppgift "Utsatta lösenord". Du får också uppgifter om hur många lösenord du har som är *återanvända* och hur många som är *svaga*.

Du kan klicka på t.ex. svaga lösenord och där ändra till ett starkare lösenord. På motsvarande sätt kan du ändra lösenord på webbplatser där du har återanvänt samma lösenord.

Surfa anonymt i Google Chrome

Om du tillfälligt vill surfa anonymt utan att cookies eller historia sparas utan att allt försvinner när du stänger sökfönstret så kan du göra så här:

1. Klicka på de tre prickarna högst upp till höger i Google Chrome.
2. Tryck på *Nytt Inkognitofönster*.

Då kommer det upp en ruta med svart bakgrund där du kan skriva din sökning i adress-/sökraden högst upp.

Extra viruskoll av din dator – utan kostnad

Om du har en dator som krånglar och misstänker att du kan ha fått något virus i datorn kan du göra en viruskontroll med *F-Secure Free Online Scanner*. Det kan inte ersätta ditt befintliga antivirusprogram, men det kan vara ett bra komplement. Gör så här:

1. Gå till <https://www.f-secure.com/se-sv/online-scanner>.
2. Ladda ner filen genom att klicka på knappen Kör nu.
3. Klicka på den exe-fil som hamnar i mappen Hämtade filer.
4. Klicka därefter på *Godkänn och genomsök*.

Polisens uppmaningar

Den gyllene regeln "Allt vad ni vill att människorna ska göra för er ska ni också göra för dem" finns lite olika formulerad i de flesta religioner samt filosofiska och etiska läror. Vi har fått lära oss att man ska behandla andra som man själv vill bli behandlad och man ska inte behandla andra som man själv inte vill bli behandlad. Under senare år har vi fått lära oss att allt färre människor är uppfostrade med dessa budskap. Vi kan inte längre räkna med att människor vi möter har goda avsikter. Därför behöver vi vaccinera oss om bedrägerier och broslighet. Ett sätt att göra det är att nöta in polisens budskap så att de sitter i ryggmärgen.

Skydda dig mot bedrägeri
När du blir oväntat kontaktad av någon du inte känner:

- Lägg på luren**
Om du är misstänksam – lägg på. Ju tidigare du avbryter samtalet desto större chans har du att sätta stopp för bedragaren.
- Logga inte in**
Använd inte din bankdosa eller ditt bank-id.
- Lämna inte ut siffror**
Till exempel koder från din bankdosa eller betalkort.

Om du drabbas:
Kontakta din bank direkt. Polisänmäl och ta stöd av människor i din närhet.
Ring 112 vid pågående brott.
Ring 114 14 om det inte är akut.

Förbered dig!
Vad ska du säga om någon ringer och vill att du ska logga in eller lämna ut siffror? Till exempel: "Jag har inte bank-id" eller "Jag vill inte".

Skriv ner det här:

Bedragarnas knep

- Stress är bedragarnas bästa verktyg – de kan få dig att tro att du håller på att förlora dina pengar eller att en anhörig råkat illa ut.
- De som ringer kan vara andra än de utger sig för – även om de verkar trovärdiga och har personlig information om dig.
- Det går inte att se eller höra att de är bedragare.
- Följ därför våra råd – även när du egentligen inte är misstänksam.
- Seriosa företag, myndigheter och organisationer tar aldrig kontakt och ber dig att logga in på bankdosa eller lämna ut siffror.
- Du har ingen skyldighet att vara artig när någon ringer – bedragaren kan använda det mot dig.

Polisen

Detta plakat borde sitta på alla äldres kylskåpsdörrar.

Skapa kodord i familjen

Med modern AI-teknik kan man kлона röster – t.ex. ditt barnbarns röst. Skurkarna låter det klonade barnbarnet ringa och berätta en snyfthistoria som slutar med att de ber om pengar för att lösa problemet. Om du gör det blir du lurad. Ett sätt att skydda sig mot den typen av bedrägerier är att man skaffar ett muntligt *kodord* inom familjen/släkten. När någon ringer och du blir osäker på om det är rätt person kan du kräva att uppringaren anger *kodordet* innan du ger dig in i vidare samtal.

Kolla om någon obehörig person är folkbokförd på din adress

En av våra medlemmar har fått besked från *Svensk Adressändring AB* om att en okänd person har bokfört sig på hans adress. Det är både polisanmält och anmält till Skatteverket. Det är ofta en krånglig process att få det åtgärdat.

Enda säkra sättet du kan upptäcka om någon obehörig har bokfört sig på din adress är att logga in med Bank-ID på *Skatteverket.se* där man klickar sig vidare till *Folkbokföring > Meddela felaktigt folkbokförd på din adress > Visa folkbokförda på samma adress*. Där kan du hitta vilka personer som är folkbokförda på din adress.

Du kan även vidta följande förebyggande åtgärder:

- Aktivera **Adresslarm** på www.hitta.se. Då får du ett SMS om det blir någon förändring på din folkbokföringsadress.
- Aktivera **Adresslåset** på Skatteverkets webbplats (www.skatteverket.se). Där kan du spärra obehörig adressändring.

Stoppa farliga meddelanden

Säkerhetsföretaget *F-secure* har en *Text Message Checker* med vilken man kan testa om ett misstänkt skumt mejl är "farligt". Så här gör du:

1. Gå till <https://f-secure.com/se-sv/text-message-checker>.

2. Mata in avsändare och meddelande
3. Klocka på *Kontrollera meddelande*

Därefter får du besked om meddelandet verkar säkert eller är misstänksamt. AI-roboten som analyserar meddelandet kan förstås ha fel så är du tveksam bör du inte följa anvisningarna i mejlet.

Så skyddar du dig mot bedragare

Vi lämnar efter oss spår som bedragare kan utnyttja. Det är mycket man kan få veta om en person i Sverige enbart genom att googla på nätet – var man bor, hur stort, med vem, personnummer och om man äger bil eller husdjur.

Sajter som *MrKoll*, *Eniro*, *Hitta.se*, *Ratsit* och *Merinfo* har utgivningsbevis. Det innebär att de har ett grundlagsskydd för sin publicering av personuppgifter och kan vara undantagna reglerna i GDPR.

Lagstiftarna tittar över det här och regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att se över grundlagsskyddet för vissa söktjänster. Detta i syfte att stärka den personliga integriteten. Men lagändringar tar tid. Under tiden kan man på egen hand ta bort vissa uppgifter om sig själv på internet, men tänk då på att det blir svårare för "icke-bedragare" att få kontakt med dig. Om någon skulle önska göra det så kan man göra enligt följande:

Telefon

Ring din teleoperatör och be om hemligt nummer. Det gör att telefonnumret blir osynligt på internet.

Eniro.se

Du kan ta bort dina uppgifter genom att kontakta kundservice via mail: privatpersoner@eniro.com.

MrKoll

Logga in med BankID via denna sida: <https://mrkoll.se/om/andra-uppgifter/>

Där kan du sedan dölja ditt telefonnummer och din adress. Dock kommer postnummer och ort fortfarande att stå.

Hitta.se

Logga in med BankID och gå till sidan Kontakta oss/Ta bort mina uppgifter:

<https://www.hitta.se/kontakta-oss/ta-bort-mina-uppgifter>

Där kan du ta bort de uppgifter du inte vill ska visas.

Ratsit

Här kan man mejla kundservice@ratsit.se som kan ändra så att dina uppgifter inte syns öppet, dock för dem som är inloggade. Det går inte att ta bort sina uppgifter helt från Ratsit utan att först sekretessmarkera sig hos Skatteverket.

Bankkontot

Från en nischbank (ex Avanza, Ikano Bank) går det bara att föra över pengar till kontoinnehavarens egna konton. Det är ett enkelt sätt att skydda sina besparingar. Behåll ett konto i din vanliga bank att betala räkningar och andra löpande utgifter med, men ha inte mer än nödvändigt på det kontot. Behövs mer är det bara att göra en överföring från din nischbank.

Varningar

Klagomur för digitala tjänster

Känner du dig överkörd av försäljare för abonnemang för TV, telefoni och bredband är det en god idé att besöka Telekområdgivarna på <https://telekomradgivarna.se/>. En bit ner på deras webbplats (hemsida) finns en drygt 5 minuter lång film med titeln Vad gör vi på Telekområdgivarna? om vart man kan vända sig vid olika typer av problem.

AI används av bedragare

Du har säkert hört talas om *deep fakes*, bilder som ser ut att vara foton av en (oftast känd) person men som i själva verket är manipulerade av AI för att placera den personens ansikte på en helt annan person i ett foto. Det här har mest varit ett problem för politiker och kändisar, med potentiella risker för demokratin och hela samhället, men samma tekniker har även börjat användas av kriminella i attacker mot vanliga medborgare.

Det kan till exempel handla om utpressning, där falska bilder på någon i komprometterande situationer skickas till offret, som sedan pressas på pengar under hot att bilderna delas med familj, vänner och arbetsgivare.

Kriminella har även hittat ett perfekt användningsområde för en liknande typ av AI: Syntetiska röstmodeller som tränas att låta som en viss person. AI-modellerna som används för detta har blivit skrämmande träffsäkra och kräver otroligt lite ljud. Det kan räcka med att någon har spelats in när de pratar på ett evenemang i en video delad på Youtube för att ta fram en röst som kan lura även närstående.

Generellt ska du aldrig betala ut pengar eller lämna ut viktig information som lösenord under ett samtal.

Vi måste därför finna oss i att vi inte längre kan lita på något vi ser eller hör. Vi måste alltid kontrollera källan. Vem är det som ringer? Vem är det som skickar ett meddelande? Vem är det som publicerar något på sociala medier?

Bedragare lurar dig med QR-koder

Bedrägerier med QR-koder ökar snabbt. Så här ser QR-koden för SeniorNet Kungsholmen ut. Scannar du den kommer du till vår webbplats.

Bedragarna utger sig för att vara ett stort företag eller en myndighet. Hen ber mottagaren att lämna eller uppdatera sin personliga information. När man scannar QR-koden hamnar man på en falsk webbplats som ser ut som den officiella webbplatsen. Loggar du in där kan bedragaren använda din information på olika sätt för att lura dig.

Var kritisk

Var alltid mycket kritisk när du får mejl som innehåller uppmaningar att klicka på länkar eller att scanna QR-koder.

Kontrollera avsändaradressen

Avsändarens mejladress brukar effektivt kunna avslöja om det är en legitim avsändare eller en bedragare.

Vänförfrågningar via Social medier

Sociala medier är kanaler där många utsätts för bedrägerier, miljarder människor världen över har konton vilket gör plattformarna till en lukrativ kanal för bedragare. Just nu förekommer en ökning av vänförfrågningar från vänner som man redan har i sin kontaktlista. Var försiktig med att tacka ja till dessa vänförfrågningar, det kan nämligen vara bedragare som skapat ett identiskt konto av din vän som gärna vill bli vän med dig för att sedan lura dig på pengar eller information.

Tips för att undvika att bli lurad:

- Ha starka och unika lösenord för varje tjänst, helst en lösenordsfras.
- Lämna aldrig ut några privata uppgifter till någon annan.
- Aktivera tvåfaktorsautentisering där det går, se nedan.
- Klicka aldrig på några länkar som du är osäker på.
- Tacka inte ja till okända personers vänförfrågan utan att ha gjort en gedigen research kring personen ifråga.
- Logga ut från det sociala mediet så fort du slutat att använda det.
- Kontrollera alltid suspekta meddelanden som kommer från "vänner".

Hur aktiverar man tvåfaktorsautentisering:

<https://sakerhetskollen.se/sakra-mina-losenord-och-prylar/tvafaktorsautentisering>

Bluff-SMS

Ett stort antal kunder har de senaste dagarna mottagit bluffsmskampanj som rör Gothia Inkasso/McAfee Total Protection.

Kunder som ringer upp numret i bluffsms:et får veta att de troligen har utsatts för ett bedrägeri och "kopplas" då till sin bank. De som följer instruktionerna och länkarna får ett program installerat som gör att bedragarna helt kan ta över telefonen, det betyder att de kan se koder och använda BankID samt alla funktioner i telefonen.

Lita inte på att avsändaren är den som den utger sig att vara. Ring inte upp telefonnummer som förekommer i dessa sms, utan kontrollera alltid vilket telefonnummer avsändaren har till sin kundtjänst eller växel och kontakta avsändaren den vägen. Klicka inte på länkar som förekommer i dessa sms. Radera dessa sms. Läs mer här:

<https://sakerhetskollen.se/bedragier-och-dataintrang/natfiske/smishing>

Varning för uppringande ”barnbarn”

En typ av bedrägeri är att bedragare ringer till äldre människor och utger sig för att vara barnbarn. Hen berättar olika historier, t.ex. att hen förlorat något som genast behöver ersättas och ber om pengar för att kunna göra detta köp. Med AI kan bedragaren t.o.m. härma barnbarnets röst. Ett sätt att skydda sig mot detta är att man kommer överens med sina nära och kära om ett *kodord* som ska förmedlas vid uppringande samtal. Kan den uppringande inte förmedla detta kodord är det ett tecken på att det är en bedragare.

Polisens varning för falska telefonsamtal

Lämna aldrig ut kortuppgifter, koder eller andra känsliga uppgifter till någon. Någonsin. Kortuppgifter och koder är nycklar till dina pengar.

Använd aldrig din bankdosa eller bank-id på uppmaning av någon som kontaktar dig. Ingen seriös aktör skulle be dig om det per telefon.

Om någon du inte känner ringer och du blir osäker, lägg på luren eller be att få ringa tillbaka på ett nummer du själv tar reda på. Det gäller oavsett om personen säger sig vara en nära släkting eller från banken, ett företag eller en myndighet.

Lita inte på den som kontaktar dig bara för att den har personliga uppgifter om dig. Bedragare kan hitta information på nätet för att lura dig.

Om du drabbas av eller misstänker bedrägeri, kontakta din bank omgående. Polisanmäl alltid och ta stöd av människor i din närhet.

Läs mer på: <https://polisen.se/prata-bedragerier>.

SMS-bedrägeri

Just nu pågår ett avancerat bedrägeri där bedragare skicka ut sms och påstår att mottagaren har ett inkassoärende. Sms:et uppmanar mottagaren att ringa angivet telefonnummer för att få mer information. Så här går det oftast till:

- Mottagaren får ett sms och ringer upp angivet nummer i sms:et.
- Under samtalet får mottagaren ett nytt sms från samma avsändare med en länk till ett reklamationsformulär.
- Ett nytt sms skickas från samma avsändare med länk till någon slags app som man uppmanas att ladda ner. Appen är i själva verket ett fjärrstyrningsprogram.
- Mottagaren blir sedan uppmanad att byta lösenord på sitt BankID alternativt använda BankID under samtalet för att bedragaren ska kunna se lösenordet.
- Bedragaren kan då via fjärrstyrningsprogrammet på distans logga in på mottagarens bank via mottagarens BankID.

Tips på hur man som kund kan skydda sig:

- Klicka aldrig på länkar i sms eller mejl där du ombeds logga in i banken.
- Acceptera aldrig att bli vidarekopplad till banken via uppringaren.
- Ladda aldrig ner okänd programvara.
- Logga aldrig in i din bank med BankID på uppmaning av okända.

Falska telefonsamtal

Just nu förekommer bedrägerisamtal där uppringaren påstår att de ringer från Synskadades Riksförbund. Därefter ber personen om pengar. Det är falskt: Synskadades Riksförbund ringer aldrig upp och ber om donationer.

Falska SMS

En ökning av sms har setts där mottagarna lockas med en påstådd skatteåterbäring, trots att Skatteverket ännu inte skickat ut deklARATIONERNA. Bedragarna skickar sms som påstår att du har pengar att få tillbaka och inkluderar en länk för att "hämta" återbäringen. Dessa länkar leder ofta till en falsk webbsida och syftar till att stjäla din information.

Folksam varnar för SMS-bluff

Just nu förekommer det *falska sms-utskick* som utger sig att komma ifrån Folksam. De vill uppmärksamma sina kunder och andra på en pågående incident där man uppmanas att ringa eller skicka SMS till telefonnummer +46 736 239 841. Detta är ett bedrägeriförsök och telefonnumret går inte till Folksam. Folksam står inte bakom uppmaningen och råder bestämt sina kunder och andra som fått detta SMS att inte svara på dessa.

Bedragare utgav sig för att vara vårdpersonal

Bedragare i Region Västerbotten har utgett sig för att vara vårdpersonal för att försöka lura till sig pengar. En kvinna som sökt vård för en knöl i bröstet blev av med 150 000 kronor till en bedragare som sade sig ringa från mammografimottagningen.

Bilister varnas för ny typ av bedrägerier

"Ursäkta jag har kört på din bil. Gör en kopia på körkortet och skicka via sms så gör vi upp." Så kan det stå på en papperslapp på bilrutan när bedragare försöker komma över dina personuppgifter.

Kivra varnar för falska-SMS

Kivra är en elektronisk brevlåda som många använder. Just nu förekommer det falska SMS-utskick i Kivras namn. Bedragarna påstår att man har en obetald faktura. Bedragaren skickar ett falskt SMS i Kivras namn där de uppger att man har en obetald faktura att hantera. De ber dig i texten att logga in i appen eller ringa ett falskt kundtjänstnummer för att hantera saken.

Kivra skickar aldrig SMS om obetalda fakturor eller annan ohanterad specifik post i din Kivra-brevlåda. Man kan enbart få pushnotiser som mail och/eller notiser i appen, och under förutsättning att du valt detta i appinställningar.

Skatteverket varnar

Just nu stundar skatteåterbäring för många, i samband med detta så brukar även bedrägerier förekomma genom bluffmejl och sms.

Om man har fått mejl eller sms gällande skatteåterbäring, men som man misstänker är falskt tänk på att:

- inte klicka på länkar
- inte öppna bilagor
- inte svara på mejlet eller meddelandet

Skatteverkets rekommendation är att man raderar mejlet eller meddelandet direkt. Om det står att man ska lämna ifrån sig uppgifter om bankkontonummer eller kreditkortsnummer, ska man inte göra det.

Folksam varnar

Folksam vill uppmärksamma sina kunder och andra för just nu pågående bedrägerier där sms skickas ut i Folksams namn med följande meddelande:

"Vi behöver kompletterande uppgifter innan vi kan aktivera försäkringar avseende FA065 & FOA68". I detta sms förekommer också ett telefonnummer för att kontakta Folksam. Detta är ett bedrägeriförsök och telefonnumret går inte till Folksam.

Folksam uppmanar alla som är drabbade att vidarebefordra meddelandet till nummer 7726, radera sedan detta sms. På så sätt får mobiloperatörerna information om sms:et och dess innehåll, och kan förhindra att det skickas till fler personer. Siffrorna motsvarar ordet SPAM på knappsatsen i telefonen och är globalt etablerat för att rapportera bluff-sms.

Transportstyrelsen varnar för falska mejl

Just nu cirkulerar falska mejl om att betala in böter för olaglig parkering. Mejllet är en bluff och har inte skickats ut från Transportstyrelsen. Klicka aldrig på länkar som uppmanar dig att lämna ut personliga och ekonomiska uppgifter. Vill du veta om ditt fordon har några skulder? Kontrollera enkelt via e-tjänsten Fordonets skulder på: <https://www.transportstyrelsen.se>.

Falska nätbutiker

Allt fler företeelser i den digitala världen utsätts för kriminalitet. Nu har även falska nätbutiker börjat dyka upp. Mer än 75 000 falska nätbutiker har lurat medborgare – främst i Kina men även i norra Europa. Flera falska nätbutiker har dessutom översatts till lokala språk som danska, tyska och svenska. 15 000 danskar uppges vara lurade. Det finns ingen uppgift om hur många svenskar som har trillat dit.

När du handlar i en webbutik bör du iaktta följande för att avgöra om det är en potentiell bluffwebbplats:

- Webbplatsen ser konstig ut eller verkar överbelamrad.
- Adressen på webbplatsen är felstavad.
- Språket på webbplatsen är osammanhängande.
- Priserna på produkterna är för bra för att vara sanna.
- Det är inte möjligt att kontakta butiken.

Falska recensioner

En helt annorlunda typ av bedrägerier måste man börja bli observant på. När man ska köpa varor på internet så har de digitala butikerna ofta recensioner från tidigare kunder där man kan se hur nöjda de har varit med den aktuella butiken. Vissa marknadsplatser lär betala kunder för att de ska ge positiva recensioner. En sådan butik lär vara Amazon. De har nu börjat strama åt sina regler men hur det är med andra butiker kan vi inte veta.

Böter för olaglig parkering

Nu har det börjat dyka upp bedrägerimejl till bilägare som påstås ha fått böter för olaglig parkering. Det ser ut att komma från *Transportstyrelsen* men avsändaradressen är *frederic.fabre@quasar-concept.fr*.

Falska Swishappar

Det förekommer att bedragare använder falska Swishappar. Det ser ut precis som en äkta Swishapp och som om betalningen har gått igenom – utan att ha gjort det. Det är därför viktigt att du i samband med att du får en Swishbetalning kontrollerar att pengarna verkligen har kommit in på ditt konto. Detta kan du kontrollera i din egen Swishapp. Det bör du göra om du innan du t.ex. lämnar ut en vara som du har sålt på Blocket och som har betalats via Swish.

Meddelande om skatteåterbäring

Helt nyligen har jag fått ett besked som ser ut att komma från *Skatteverket* där de meddelar att jag har skatteåterbäring som jag kan få tillbaka genom att fylla i ett formulär. När jag kollar avsändaradressen är den netfteam38@sfa.derapex.de. Detta meddelande kommer förstås inte från skatteverket utan är ett bedrägerimejl.

Stöldskyddsföreningens varningar

Reor och erbjudanden ökar alltid under november månad, vilket innebär att internetbedragarna är i full gång. Bedragare utnyttjar konsumenternas förväntan på leveranser genom att skicka ut falska leveransmeddelanden. Det kan ibland vara svårt att avgöra om ett meddelande är äkta eller ett bedrägeriförsök.

Så skyddar du dig:

- Om du får ett meddelande om leverans på en vara du inte har beställt bör du radera det direkt.
- Var kritisk till det du ser: granska logotypen, stavfel, konstiga formuleringar och avsändarens e-postadress för att bedöma meddelandets legitimitet.
- Klicka aldrig på länkar om du inte är helt säker på avsändaren.
- Kontakta försäljningsstället eller fraktbolaget direkt om du har frågor om din leverans.
- Ha alltid ditt kort spärrat för internetköp.
- Ta direkt kontakt med din bank om du upptäcker att du blivit lurad eller gjort en felaktig kortbetalning.
- Blir du drabbad så spärra ditt kort, tag kontakt med din bank och gör en polisanmälan.

Stöldskyddsföreningen har en lista på de senaste varningarna som pågår på följande adress:

https://www.sakerhetskollen.se/aktuella-brott?utm_source=varning&utm_medium=email&utm_campaign=varning.

Telefonbedrägeri

Bland alla tiggarbrev och tiggarsamtal som drabbar oss så här före jul förekommer bedrägerisamtal där uppringaren påstår sig ringa från *Synskadades Riksförbund*. Därefter ber personen om pengar. Det är falskt: Synskadades Riksförbund ringer aldrig upp och ber om donationer.

Windowsknep

Anpassa fönster till din skärm

Om du vill placera två fönster precis bredvid varandra på skärmen kan du klicka i titelraden i ett fönster och dra det längst ut till högra övre hörnet på skärmen. Klicka därefter på det öppna fönster du vill ha på andra skärmhalvan.

Avsluta ett program som inte fungerar

Om ett program inte fungerar kan det vara en idé att avsluta det med tvång. Det gör du genom att öppna Aktivitetshanteraren med kortkommandot Ctrl + Shift + Esc. Välj programmet som krånglar och klicka på Avsluta.

Skapa en genväg till dina favoritprogram

Program som du använder ofta, t.ex. e-postprogrammet, kan du lätt nå genom att skapa en genväg på *Aktivitetsfältet*. Öppna Start-menyn och leta upp programmet. Högerklicka på Programikonen (Windows 11) och välj *Fäst i Aktivitetsfältet*.

Öppna Utforskaren på ett ögonblick

Själv har jag *Utforskaren* tillagd i Aktivitetslisten och kan där öppna den med ett enstaka klick på ikonen. Ett alternativ är att klicka på *Windowstangenten + E*.

Använd hemliga startmenyn i Windows

När du högerklickar på startknappen i Windows öppnas en extra meny med de viktigaste funktionerna på datorn. Här kan du bl.a. komma åt och ta bort redan installerade program.

Ta fram skrivbordet bakom dina öppna fönster

Allra längst till höger i Aktivitetsfältet längst ner på skärmen finns en nästan osynlig knapp med magiska egenskaper. Om du för musen över området kommer det upp en skylt med texten *Visa skrivbordet*. Om du klickar där minimeras alla öppna fönster och du får ett överskådligt skrivbord. Det är praktiskt om du behöver hitta ett dokument eller en genväg på skrivbordet. Om du klickar på samma ställe igen så visas alla fönster igen.

Olika vägar till Windows Inställningar

1. Klicka på *Startknappen* och välj ikonen för *Inställningar*.
2. Högerklicka på *Startknappen* och välj *Inställningar* bland de alternativ som viss.
3. Klicka på *Windowstangenten + i*. Då kommer du direkt in i *Windows Inställningar*.

Visa alla öppna fönster i Windows

Om du har en dator med en mindre skärm så hamnar ofta öppna fönster ovanpå varandra och det kan vara svårt att se alla fönster. Genom att trycka på *Alt + Tab* på tangentbordet så kan du se alla öppna fönster. Om du i stället trycker på *Windows-fönstret + Tab* så skapas en tidslinje där du kan se dokument du arbetade med för en dag eller vecka sedan.

Jobba snabbare med Windows 11:s kortkommandon

Använd Windows-tangenten enligt följande:

- Windows + A Öppna Snabbinställningar
- Windows + D Visa Skrivbordet
- Windows + E Öppna Utforskaren
- Windows + H Mata in text med rösten
- Windows + I Öppna inställningar
- Windows + N Öppna Notiscenter och kalender
- Windows + L Lås datorn
- Windows + S Öppna sökverktyget
- Windows + T Bläddra dig igenom ikonerna i aktivitetsfältet
- Windows + V Öppna Urklippshistoriken
- Windows + W Öppna widgetar.

Andra användvärda kortkommandon i Windows

- Kopiera: Ctrl + C
- Klipp ut: Ctrl + X
- Klistra in: Ctrl + V
- Ångra senaste åtgärden: Ctrl + Z
- Öppna Utforskaren: Windowstangenten + E

Skapa nya dokument direkt i Utforskaren

I stället för att öppna ordbehandlaren, t.ex. Word, skriva dokumentet och spara det i en speciell mapp kan du förenkla proceduren enligt följande:

- Öppna Utforskaren
- Gå till mappen där du vill spara dokumentet
- Högerklicka på en tom plats
- Gå in under Nytt och välj filtyp t.ex. Microsoft Word-dokument.

När du sedan sparar dokumentet finns det i den mapp där du öppnade det.

Windows utklippshanterare

Windows har ett program som heter *Skärmsklippshanteraren*. Med detta kan du ta en bild på något som visas på skärmen. När du tar skärmsklipp med t.ex. Windows *Skärmsklippshanteraren* så hamnar detta urklipp i *Urklippshanteraren*. Normalt sparas senaste urklippet där. Det går dock att ställa in så att du kan spara ett flertal urklipp som kan vara bra att ha vid senare tillfälle. Så här gör du:

- Skriv *Urklipp* i Windows sökfönster.
- Längst upp hittar du *Urklippshistorik*.
- Sätt på reglaget vid *Urklippshistorik*.

Du gör sedan ett urklipp genom att t.ex. markera text och kopiera den genom trycka på Ctrl + C.

När du sedan ska klistra in det som finns i urklippshanteraren trycker du inte på Ctrl + V som endast klistrar in det senaste urklippet. Tryck i stället på *Windowstangenten + V*. Då kommer alla sparade urklipp upp och du kan välja vilka som ska klistras in.

Ta bort bakgrund i bild

I Windows 11 kan med hjälp av *Artificiell intelligens* ta bort bakgrunden i en bild. Så här gör du:

1. Öppna *Paint* som är ett program inuti Windows 11. Du kan söka efter Paint genom att klicka på Windowsfönstret och alla uppe till höger.
2. Öppna den bild du vill ta bort bakgrunden på i *Paint*.
3. Tryck på *Ta bort bakgrund* – den knapp som ser ut som ett ansikte med lite grå linjer bakom. Om den inte syns trycker du på pilen ovanför alternativet *Bild*. När du tryckts på denna knapp försvinner bakgrunden i bilden.

Smartare sökning i Windows sökfält

Du kan skriva det du söker i sökfältet, men om du specificerar sökningen med ett *kolon före sökordet* blir sökningen mer effektiv t.ex.

- *Foton: Fjällen* – då söks bland dina foton.
- *Dokument: Säkerhet* – då söks bland dina dokument som har med säkerhet att göra.

Öka ljudet i datorn

I dagens läge när videomöten blivit vanligare är det många äldre som klagar på att de inte hör vad föreläsaren säger. Ett sätt att öka ljudnivån i datorn är att klicka på ljudikonen i aktivitetslistan längst ner till höger.

När man klickar på ljudikonen kommer det fram ett skjutreglage där man kan öka datorns ljudnivå.

Om du använder extra dataskärm

Om man har en laptop med liten skärm kan man koppla på en större skärm. Det krävs dock en del inställningar för att det ska fungera. Enklast gör man enligt följande:

Använd kortkommandot *Windowstangent + P*. Välj därefter om du vill ha

- två skärmar igång
 - *duplicera bilden* på båda skärmarna
 - *utvidga bilden* så skärmarna kompletterar varandra
- endast datorns skärm
- endast den extra bildskärmen.

Tala in det du vill skriva i Word

Om du av någon anledning har svårt att skriva in text i t.ex. ett Word-dokument kan du tala in det som ska skrivas. Så här gör du:

- Öppna ett Worddokument
- Placera markören i textfältet
- Tryck på *Windowstangenten + H*
- Klicka på mikrofonen i det fönster som öppnas.

Ny funktion i Windows 11

Det händer att datorprogram låser sig. Det har gått att lösa genom att man klickar på Ctrl + Alt + Del, går in i Aktivitetshanteraren och stänger av programmet. Det har varit lite krångligt. Nu finns en ny funktion i Windows 11 som man dock måste aktivera själv. Så här gör du det:

1. Högerklicka på *Startknappen*.
2. Välj *Inställningar*.
3. Klicka på *System* i vänsterspalten.
4. Bläddra tills du hittar kategorin *För utvecklare*.
5. Klicka på reglaget vid *Avsluta aktivitet* så att det hamnar på *På*.

När det är gjort ska du kunna högerklicka på ett program som har låst sig och tvinga det att avslutas.

Extrahera text ur en bild

Jag har tidigare skrivit hur man kan extrahera text ur en bild med en onlinetjänst på <https://onlineocr.net>. Numera har skärmsklippsverktyget i Windows 11 ett inbyggt OCR-verktyg (OCR=Optical Character Recognition). Så här kan du göra:

1. Öppna Skärmsklippsverktyget
2. Ta ett skärmsklipp
3. Öppna bildfilen i Skärmsklippsverktyget
4. Klicka på ikonen för Textverktyget (den ser ut som ett dokument)
5. Klicka på Kopiera all text

Därefter kan du klistra in texten där du vill ha den genom att klicka på Ctrl-tangenten + v

Spel

Prova Googles hemliga spel

Google har gömt massa spel bakom sin sökruta. Dessa kan du komma åt på följande sätt:

1. Gå till Googles sökruta <https://google.se>.
2. Skriv *Röj* i sökfältet och tryck på retur.
3. Nu visas *Röj* med en blå knapp *Spela* – klicka på pilen under *Spela*.
4. Då får du upp en översikt över *Spel och leksaker*.
5. Klicka på ett spel och därefter på *Spela*.

Att spela är inte bara bra som tidsfördriv. Det ger även hjärnträning som kan vara bra när man kommer upp i åren.

Googletips

Återskapa stängda flikar i Google Chrome

Om du har råkat stänga en flik i webbläsaren och vill hitta tillbaka till webbplatsen behöver du inte söka på nytt. Högerklicka på titelfältet och välj Öppna en stängd flik igen. Då öppnas det senaste stängda fönstret. Du kan fortsätta tills alla stängda flikar är öppnade igen.

Starta webbläsaren med alla dina favoritsidor

Detta är något jag har använt under många år. När jag öppnar Google Chrome är det förinställt så att alla de webbsidor jag brukar använda mig av under dagen redan finns öppnade på var sin flik i webbläsaren. Så här gör du det:

- Öppna Google Chrome
- Klicka på de tre prickarna i övre högra hörnet
- Välj Inställningar
- Klicka på Vid start
- Välj Öppna en viss sida eller en grupp med sidor
- Klicka på Lägg till ny sida
- Skriv där in webbadressen.

Rensa historik i Google Chrome

Webbläsaren Google Chrome sparar information om dina tidigare sökningar. Om du vill rensa denna historik kan du skriva *Rensa webbinformation* i adressfältet och därefter klicka på *Rensa webbinformation*.

Öka textstorleken i Gmail

Om du tycker att texten är för liten i Gmail kan du öka textstorleken så här:

1. Klicka på kugghjulet i övre högra hörnet.
2. Välj *Visa alla inställningar*.
3. Se till att fliken *Allmänt* är vald.
4. Vid Standardformat för text väljer du TT följt av Normal, Stor eller Mycket stor beroende på vad du önskar.
5. Klicka på *Spara ändringar* längst ner på sidan.

Öppna Google Chrome med flera flikar

När jag öppnar Google Chrome har jag sett till att alla de webbplatser som jag varje dag besöker öppnas i var sin flik i webbläsaren. Det är praktiskt och det spar tid. Så här man kan göra det:

1. Klicka på de tre prickarna överst till höger i Google Chrome.
2. Klicka på *Inställningar* en bit ner i menyn.
3. Klicka på *Vid start* i vänsterspalten.
4. Klicka på *Lägg till sida* och skriv in adressen till den webbplats du vill ska öppnas när du startar Google Chrome.

Själv har jag lagt in åtta olika webbadresser som öppnas i var sin flik i Google Chrome.

Tacka nej till ständiga cookie-meddelanden

Om du använder Google Chrome kan du utestänga meddelanden om cookies enligt följande:

- Öppna Chrome och gå till <https://chromewebstore.google.com>.
- Skriv Consent i sökfältet och klicka på Consent-O-Matic.
- Klicka på Lägg till.

När du besöker webbplatser klickas därefter cookiemeddelanden automatiskt bort.

Tillägget fungerar även för webbläsaren Edge.

Tips

Handla i nätbutik

Om du ska handla i en mindre känd nätbutik är det smart att kolla vad andra konsumenter har tyckt om butiken. Det kan man t.ex. göra på <https://se.trustpilot.com/>.

Låt webbläsaren Edge berätta vad bilden föreställer

Om du ser en bild på webben (internet) som du inte vet vad den föreställer kan du i webbläsaren Edge *högerklicka på bilden* och därefter klickar du på *Sök på webben efter bilder*. Sökmotorn öppnas då och resultatet är en gissning på vad bilden visar.

Spara pengar

Konsumentverket har en tjänst *Budgetkalkylen* som hjälper dig att göra en hushållsbudget för att förbättra din privatekonomi. Den finns på <https://www.hallakonsument.se/ekonomi/budgetkalkylen-att-gora-en-budget/>.

Mallar för officepaketet

Om du behöver hjälp att skriva kontrakt, gåvobrev, testamente, bouppteckning m.fl. formella brev och behöver hjälp att formulera dig så finns det mallar för olika typer av dokument på <https://mallar.biz>.

Datorns aktivitetsfält

Remsan längst ner på datorskärmen kallas **Aktivitetsfältet**. Där kan man lägga genvägar till olika program för att snabbare starta dem. Så här gör du:

1. Klicka på Windows *startknapp*.
2. Leta upp det program du vill ha en genväg till.
3. Högerklicka på det programmet i *Startmenyn*.
4. Välj *Mer* och klicka på *Fäst i aktivitetsfältet*.

Då hamnar en ikon längst till höger i Aktivitetsfältet. Klickar du på den så startar programmet.

Gratis clipart-bilder

Clipart-bilder är enkla små teckningar som kan illustrera det du skriver. På sajten Openclipart (www.openclipart.org) hittar du över 170 000 olika bilder som du kan ladda ner till datorn och använda fritt. Du får göra sökningen efter clip-art-bilderna på engelska.

Skicka stora filer

Ibland har man behov av att skicka stora filer med E-post. Är de tillräckligt stora så går det inte. Då finns det andra möjligheter att skicka stora filer via t.ex. *WeTransfer* (<https://wetransfer.com/>) eller *Smash* (<https://fromsmash.com/>). Via *WeTransfer* kan man skicka filer upp till 2 GB gratis. Smash har ingen sådan gräns.

Bokfynd

På bokrean kan man göra fynd, men under andra tider på året kan också göra fynd genom att använda den tjänst Bokfynd erbjuder. På www.bokfynd.se kan du skapa en jämförelsekorg. Du lägger in boken du önskar köpa i en virtuell varukorg och ser var den är billigast. Jag testade tjänsten på en av mina egna böcker (Manual till människan) och fann att det skilde 117 kronor mellan billigaste och dyraste butiken. AdLibris och Buks var billigast, Akademibokhandeln dyrast.

Brottsplatskartan

Vill du se hur brottsligheten ser ut där du bor kan du gå in på www.brottsplatskartan.se och söka på t.ex. Kungsholmen. Då kan man se inrapporterade händelser från polisen.

Reseapp

Ska du ut och resa i denna oroliga värld kan det vara bra att du håller dig uppdaterad om läget i landet/trakten. Utrikesdepartementet (UD) har en app som heter *UD Resklar* där de har samlat information som de anser att svenskar behöver när de reser utomlands. Om du aktiverar mobilens platsfunktioner så skickar *UD Resklar* aviseringar om något händer i det land du befinner dig. Den informationen finns även på UD:s webbplats www.swedenabroad.se.

Översättartjänst/app

Google översätt är en tjänst/app som har funnits i många år. Microsoft vill inte vara sämre och de har nu kommit med *Microsoft Translator*. Den finns som app och som tjänst i webbläsaren på adress: www.microsoft.com/translator. Numera går det utmärkt att översätta texter via AI i t.ex. <https://gemini.google.com/app> eller <https://copilot.microsoft.com/>. Översättningar via AI blir ofta bättre än de som skapats i Google Översätt. Microsoft translator har jag ännu inte testat.

Karta med tidszoner

Den 31 mars är det dags för sommartid här i Sverige. Ska du ut och resa eller har kontakter i utlandet kan det vara bra att kolla hur det är med tidsskillnaderna. Ett hjälpmedel är webbplatsen *Time and date* på www.timeanddate.com. Där kan du få en karta med tidszonerna och lätt räkna ut tidsskillnaderna mellan olika platser. Du kan dessutom se vilket väder det är på olika platser världen runt.

Pollenkoll i mobilen

Våren och därmed pollentiden är här. Alltfler människor är allergiska mot pollen. För att veta när och hur man ska ta sin allergimedicin är det smart att hålla koll på pollenprognoserna. De finns både som app (pollenkoll) och webbplats (www.pollenkoll.se). Tjänsten/appen visar halten av olika pollensorter där du befinner dig. Även statliga Naturhistoriska riksmuseet har en tjänst för pollenallergiker. Den finns på www.pollenrapporten.se.

Bifoga filer i Gmail-meddelande

Det är skillnad på *bifoga* och *infoga*. I webbversionen av Gmail kan du *bifoga filer eller bilder* i ditt meddelande genom att klicka på gemet i underkanten och välja en fil eller bild du har i datorn. Du kan också *infoga filer* i texten. Klicka då på ikonerna som ser ut som en triangel längst ner. Då öppnas Google Drive och du kan välja en fil där om du har din fil sparad där. Ett enklare sätt att öppna *Utforskaren* och dra filen från *Utforskaren* in i det öppnade mejlet.

Ställa klockan i datorn

Skulle klockan i datorn gå fel kan du rätta till detta så här:

1. Högerklicka på klockan längst ner till höger.
2. Klicka på *Justera datum och tid*.
3. Vid *Ställ in klockan automatiskt* ställer du reglaget på *PÅ*.
4. Klicka sedan på *Synka nu*.

Dela video på Youtube

Youtube kan inte bara användas för att titta på Youtube. Med hjälp av gratisjätten Youtube Studio (<https://studio.youtube.com/>) kan du även själv dela dina videoklipp med släkt och vänner – eller med hela världen.

Väderappar

Så här i sommartider är vi speciellt intresserade av vädret. Det finns många olika väderappar i Google Play Butik eller App Store. Dessa tjänster går också att nå via datorns webbläsare. Adressen står inom parentes. Det kan vara en god ide att titta på flera appar och se om prognoserna är någorlunda lika.

- SMHI (www.smhi.se)
- YR (www.yr.se)
- Klart (www.klart.se)
- Kustväder (www.kustvader.se)
- Wheather Pro Free (Här kan du på en satellitkarta se hur t.ex. ett oväder närmar sig)

Vackert väder på webben (<https://vackertvader.se>)

Här kan du utöver väderprognoser se hur vädret var för ett år sedan, eventuella varningar från Vägverket m.m. Det finns också tips för när det är dags att odla olika grödor. Vill du ha ett dagligt mejl med väderprognosen inom ditt område kan du prenumerera på det genom att skriva in din mejladress.

SMHI anger prognosens säkerhet

Om du planerar en utflykt och vill veta med lite större säkerhet hur vädret kommer att bli kan du i datorns webbläsare gå in på <https://smhi.se>. Där skriver du in vilken ort det gäller och klickar på *Till 10-dygnsprognos* en bit ner på sidan. I den tabell som kommer upp finns en kolumn till höger där Prognosens säkerhet anges. Denna upplysning finns inte i SMHI:s app.

Redigera pdf-fil

Jag har tidigare skrivit om hur man kan redigera en pdf-fil genom att öppna den i *Google dokument*. Ett annat sätt är att besöka webbplatsen <https://acrobat.adobe.com>. Där kan du starta en kostnadsfri provperiod och redigera texten och bilder, kombinera pdf-filer m.m. Ett tredje sätt är att ladda ner gratisprogrammet/appen **PDFgear** (<https://www.pdfgear.com/>).

Betalningshjälpen

Betalningshjälpen är ett samarbete mellan Mastercard, SPF Seniorerna och deras samarbetsbanker. Nu för tiden finns det många praktiska sätt att hantera sin vardagsekonomi digitalt. Men ibland kan det kännas lite svårt att komma igång. På *Betalningshjälpen* visar man dig till exempel hur du handlar på nätet, betalar räkningar och skickar pengar. Allt för att du tryggt och säkert ska kunna komma igång och hantera din digitala vardag. Du hittar ett antal guider på <https://betalningshjalpen.se/se-sv/guider.html>.

Appen som ger dig gröna fingrar

Appen *Planta* säger till när du behöver vattna en blomma – utifrån var du har placerat den. I appen *Planta* kan du registrera alla dina växter med hjälp av den inbyggda växtdatabasen. Du kompletterar sedan med information om var växten är placerad, om den står i sol eller skugga. När det är klart får du veta när blomman ska vattnas. Du kan även läsa mer om vad du ska göra för att växten ska må bra. Appens grundfunktion är gratis. Det finns även en betalversion som kostar 400 kronor/år.

Nyhetskoll med Omni

Omni är en nyhetsapp som funnits ganska länge. Nu har den förbättrats. Omne har en egen redaktion som väljer ut de viktigaste nyheterna just nu och skriver korta sammanfattningar om dessa. Du kan också välja den typ av nyheter som ska visas i inställningsmenyn under *Nyhetsmix*.

Teletal

Har du svårt att ringa till myndigheter eller andra ställen där man måste göra många val innan man når den man söker, eller har du andra svårigheter att tala eller uppfatta tal i telefon. Då finns en samhällstjänst som heter *Teletal*. Det är en telefontjänst för alla som behöver stöd under telefonsamtal. En tolk är med dig i samtalet och hjälper dig.

Detta gör tolken:

- Tolkar otydligt tal och svåra ord
- Ger stöd för minnet
- Antecknar vad som sägs i samtalet och skickar hem det till dig
- Hjälper dig i telefonväxlar
- Är en trygghet och ett stöd för dig.

Du kan läsa mer på deras webbplats <https://teletal.se/sv/start sida/>. Där finns en broschyr att ladda ner och du kan också se en 3-minuters film om tjänsten.

Digitala spel

Att spela spel på datorn, i surfplattan eller i mobilen kan man förstås göra som ett tidsfördriv, men det kan också fungera som mental hjärnträning. I viss utsträckning kan man träna en åldrande hjärna att hålla sig fräsch. Det finns hur många spel som helst att välja mellan. Du kan t.ex. gå in i *Play butik* på din androidmobil och söka på spel och ladda hem några spelappar. Förmodligen kan du också göra det i App Store om du har en iPhone. Det finns också spel tillgängliga i Windows på datorn. Här är exempel på några klassiska spel.

Windows-spel: Om du klickar på Windows-knappen i Windows 11 kommer det upp en ruta där du troligen hittar en app med namn *Solitaire & Casual games*. Om du klickar på den så hittar du ett antal spel som du kan testa. Du får själv klura ut hur de fungerar.

Röja minor: Ett av världens mest populära spel MS Röj (Minesweeper) där man röjer minor kan du köra i webbläsaren på adress <https://xn--rj-fka.com/>. Du kan välja mellan Easy, Medium och Expert. Om du vill veta hur det går till klickar du på frågetecknet i övre raden. Spelet är på engelska.

Bridge på egen hand: På webbplatsen www.247bridge.com kan du spela bridge på egen hand utan krånglig registrering och kostnad. Även detta spel är på engelska.

Schack på egen hand: www.chess.com är en gratistjänst där du kan spela mot datorn eller med främlingar eller bjuda in dina vänner. Spelar du mot datorn behövs ingen registrering. Det behövs

dock om du ska spela mot andra. Du får själv komma underfund med hur det fungerar. Instruktionerna är på svenska. Du kan spela som gäst utan registrering.

Tetris: Det finns massor av webbplatser där du kan köra spelklassikern Tetris. Svenskspråkiga Spel på www.spelo.se/tetris är en av dem. Instruktionerna är på svenska.

Vykort på semestern

Nu för tiden skickar man sällan vykort från sina semesterresor. Ett alternativ till att köpa vykort är att ta en egen bild och skicka den via Postnords tjänst *Riktiga vykort*. Du laddar upp din bild via datorn (<https://riktigavykort.postnord.se/sv>) eller mobilappen (Riktiga vykort), formger ditt vykort och skriver din hälsning och mottagarens adress. När du har betalat skriver Postnord ut kortet och skickar det till önskad adress.

Använd mobilen som diktafon

För att använda mobilen som diktafon behöver du en inspelningsapp. Det finns en sådan inbyggd i en del mobiler. I iPhone heter den *Röstmemon* och i många andra mobiler heter den *Ljudinspelning*. Bra gratisappar är annars *Smart Voice Recorder* eller *Röstinspelning*.

Ta en titt på gamla webbplatser

Wayback Machine sparar äldre versioner av webbplatser. Vill du t.ex. se hur SeniorNet Kungsholmens webbplats såg ut 2010 kan du gå in på <https://web.archive.org/> och skriva <http://www.seniornetkungsholmen.se/> som var den adress vår webbplats hade före 2015. Då får du fram en kalender där datum på sparade versioner är markerade. Den äldsta versionen av SNK:s webbplats är från den 12/9 2010.

Googles bokarkiv

Google har scannat in miljontals gamla böcker i sin boktjänst. Vissa kan du ladda hem medan andra bara går att läsa på skärmen. Du hittar Googles bokarkiv på <https://books.google.com>. Du får då upp en sökruta där du kan söka efter gamla boktitlar och när du har hittat dem kan du lägga dem i *Mitt bibliotek*.

Infoga bilder direkt i Word

Du kan inne i ordbehandlingsprogrammet Word få tillgång till en mängd bilder att infoga i ett Word-dokument. Välj *Infoga* och därefter *Bild*. Där väljer du *Onlinebilder* eller *Sök på webben*, beroende på vilken version av programmet Word du har. Du kan där välja t.ex. djur om det är ett djur du vill infoga, men du kan också skriva vad du letar efter.

Dölja ditt födelsedatum på Facebook

Har du ett Facebookkonto så visas ditt födelsedatum för alla om du inte ser till att dölja det. Så här gör du:

- Öppna Facebook.
- Klicka på ditt namn i uppe till vänster.
- I din profil klickar du på Om.
- I menyn som visas väljer du Kontaktuppgifter och allmän info.
- Klicka på ikonen till höger om ditt födelsedatum.
- Välj *Bara jag* och klicka på *Spara*.

Hitta tidigare sänt TV-program

Kanske har du missat något TV-program som du vill se i efterskott men inte vet var du ska leta bland alla kanaler och tablåer. Då kan du använda webbplatsen Webb-TV på <https://webb-tv.nu>. Du kan se programmet på webbplatsen och du kan också spara dina favoriter.

Jaga extrapriser via mobilen

Tidigare har man kunnat använda *Matpriskollen* på www.matpriskollen.se. Nu har det även kommit en app med namn *Matpris* (www.matpris.se). *Matpris* har ett enklare upplägg jämfört med *Matpriskollen*. Den samlar reklamblad från alla stora matbutiker på ett ställe.

Slipp reklam på internet med webbläsaren Brave

Det finns en webbläsare som håller annonser borta från surfandet. Den heter Brave och den går att ladda ner på följande adress: <https://brave.com/download/>. Under installationsfasen kan man importera data från t.ex. Google Chrome eller någon annan webbläsare. Du behöver inte göra Brave till standardwebbläsare om du i fortsättningen vill ha Google eller Edge som standardwebbläsare. När du klickar på en länk till en webbplats öppnas alltid den webbläsare du har valt som standard.

- Videor och webbplatser spelas upp direkt och avbryts inte av reklam.
- Det finns inga annonser i artiklar du läser på nätet.
- När du handlar något i en webbutik slipper du risken av att drabbas av reklam för produkten efteråt.
- Det går fortare att öppna webbplatser som saknar reklam.

Kolla fartyg och flygplan

Det finns en app som heter *MarineTraffic* med vilken du kan kolla vilka **fartyg** som seglar på världens alla hav. Jag som sommartid bor vid Ålands hav kan kolla vilka fartyg som finns i horisonten. Du kan ladda ner appen *Marine Traffic* i din mobil för att se vilka fartyg som är i närheten av där du bor. Men du kan också gå in på appens webbplats <https://marinetraffic.com> och se hur fantastiskt många fartyg som seglar på vår jord.

På motsvarande sätt kan du kolla **flygplan**. Då heter appen *Flightradar24*. Adressen till den appens webbsida är <https://www.flightradar24.com/>. Det kryllar även av flygplan runt vår jord. Du kan klicka in dig på ett flygplan och se varifrån det kommer och vart det ska. Intressantast är det förstås att kolla flygplan som flyger över ditt huvud.

Visa filtyper i Utforskaren

Ibland är det bra att veta filtyp t.ex. en bild eller ett dokument har. Det framgår av filens "efternamn". En bild kan t.ex. heta sommar.jpg eller sommar.png eller sommar.gif. En PDF-fil har alltid "efternamnet pdf t.ex. sommar.pdf medan ett Worddokument har efternamnet doc t.ex. sommar.doc.

Nu är det så att datorns Utforskare i sitt ursprungsskick inte visar filens "efternamn" även kallat filtillägg. Det kan du dock lätt ordna genom att i Utforskaren klicka på Visa och där bocka för *Filnamnstillägg*. Det är faktiskt det första jag brukar göra när jag köpt en ny dator.

Om du behöver söka på något på en webbplats

De flesta webbplatser har en sökruta – men inte alla. Det finns dock alltid en inbyggd sökfunktion i webbläsaren även om webbplatsen inte har en sökruta. Tryck på **Ctrl + F** på tangentbordet så dyker det upp en sökruta i överkanten. I den rutan kan du skriva vad du letar efter i t.ex. ett pdf-dokument eller på en webbplats.

Få tillbaka ett mejl du har raderat i Gmail

Ett mejl du har tagit bort ligger kvar i Gmail under 20 dagar innan det försvinner helt. Så här gör du för att få tillbaka det:

1. Logga in på ditt Gmail-konto.
2. Klicka på *Mer*
3. Klicka på *Papperskorgen*
4. *Högerklicka på det mejl som ska återställas* och klicka på *Flytta till Inkorgen*.

Mejlet återförs till Inkorgen där du kan läsa det.

Ta en snabb titt på datorns skrivbord

Om du har många dokument öppna och vill kolla hur det ser ut på skrivbordet där du kanske har lagt en genväg till någon fil du behöver så kan du enkelt föra datormusen längst ut till höger på aktivitetsmenyn längst ner. Om du håller musen över hörnet till höger och nederst dyker det upp en ruta där det står *Visa skrivbordet*. Klicka där och alla öppna fönster minimeras. Vill du tillbaka till ursprungsläget klickar du en gång till på samma ställe.

Microsofts bilder

Om du har en betalversion av Microsoft Office program så har du tillgång till ett bibliotek av bilder. Du hittar dessa arkivbilder så här:

1. Öppna ett dokument
2. Klicka på *Infoga, Bilder, Arkivbilder*

Bilderna är indelade i kategorierna bilder, ikoner, skalgubbar, dekaler, illustrationer och tecknade personer. Microsoft ger dig tillåtelse att använda bilderna nästan hur som helst, dock inte på webbplatser eller tryckta på produkter.

Vad hände för hundra år sedan?

Kungliga biblioteket har en samling som heter *Svenska tidningar*. De har digitaliserat tusentals tidningar och tidskrifter från 1645 och framåt. För att se nyare material måste man gå till Kungliga biblioteket men när det gäller äldre tidningar har upphovsrätten upphört att gälla så de är tillgängliga via nätet. Du hittar *Svenska tidningar* på <https://tidningar.kb.se>.

Digitalt museum för hela Europa

Europeana heter Europas digitala museum med mer än 31 miljoner bilder, 1,2 miljoner ljudfiler, och 300 000 videofilmer från hela Europa. Du kan titta, läsa och lyssna helt gratis. Om du registrerar dig som användare kan du också ladda ner material. Du kommer till *Europeana* på <https://europeana.eu/sv>.

Extrahera text ur en bild

Du kan göra text i en bild redigerbar genom att först göra texten läsbar med textigenkänning OCR (Optical Character Recognition). Det kan du göra i webbtjänsten Online OCR som kan konvertera upp till fem sidor per fil. Du hittar tjänsten på <https://onlineocr.net>. Webbplatsen är på engelska men du kan välja svenska språket för din konvertering.

Konvertera filer

Datorvärlden är full av olika filformat, vilket kan skapa problem. När det gäller text-, ljud, bild- eller video-filer är det inte säkert att dina program kan visa alla typer av filer. Därför kan man behöva konvertera filformatet. Ett verktyg man då kan använda är *Online Convert* på www.online-convert.com. Man laddar upp filen och anger vilket format man vill konvertera till. Tryck på start och spara sedan filen i din dator genom att ladda ner den. Den hamnar då i mappen nedladdade filer. Därifrån kan du flytta den dit du vill ha den.

Kopiera sökvägen till en fil i Utforskaren

Om du vill få den exakta sökvägen till en fil i Utforskaren så kan du göra enligt följande om du har en dator med Windows 11:

1. Högerklicka på filen i *Utforskaren*.
2. Välj *Kopiera som sökväg*.
3. Därefter kan du klistra in sökvägen där du vill ha den, t.ex. i ett dokument genom kommandot Ctrl + V.

Betalningshjälpen

Nu för tiden finns det många praktiska sätt att hantera sin vardagsekonomi digitalt. Men ibland kan det kännas lite svårt att komma igång. På Betalningshjälpen kan du se exempel på hur du handlar på nätet, betalar räkningar och skickar pengar. Allt för att du tryggt och säkert ska kunna komma igång och hantera din digitala vardag. Du hittar betalningshjälpen på <https://betalningshjalpen.se/se-sv.html>.

Mat till reducerade priser

Via följande appar kan du beställa och hämta mat som börjar närma sig utgångsdatum, eller lagade luncher som inte har gått åt.

Too Good To Go. I denna app kan du ställa in var du befinner dig och hitta lunchkassar, brödkassar, frukostkassar m.m. fyllda av varor som närmar sig bäst-före-datum. Du beställer i appen och hämtar varorna på angiven tid.

Karma. I denna app laddar restauranger, matbutiker, bagerier och caféer laddar upp mat som blivit över vid olika tider, oftast mellan 14-18. Du beställer i appen och hämtar varorna på angiven tid.

Gratis bildhanteringsprogram

Ett alternativ till Photoshop, som är ett dyrt program, kan vara *Gimp* som är gratis.

Gratis layoutprogram

Gratisprogrammet *Canva* har färdiga mallar som gör det lättare att designa dokument. Det finns att installera antingen via *Microsoft Store* eller via följande länk: www.canva.com/download. Första gången måste du klicka på Logga in med webbläsare. Då öppnas en webbsida där du kan logga in med ett befintligt Google-, Microsoft- eller Facebook-konto eller välja att fortsätta med e-post för att skapa ett nytt konto. Programmet finns även som app i *Google Play Butik* eller *App Store*.

Notiser

Windows 10

Den 14 oktober 2025 är det sagt att Microsoft ska sluta med säkerhetsuppdateringar till Windows 10 och att man därefter får använda Windows 10 på egen risk. Nu kommer nya besked. Det ska bli möjligt att säkert använda Windows 10 till 14 oktober 2028. Men då måste man betala ett årligt uppdateringsprogram. Därefter räknar Microsoft med att alla har gått över till Windows 11 eller kanske Windows 12 som enligt rykten ska dyka upp framöver.

Facebook

Facebook har en meddelandetjänst som heter Messenger som många använder. De meddelar att samtal och chattar kommer att krypteras som standard. Det innebär att bara du och den som medverkar i samtalet kommer att ha tillgång till innehållet.

Google Chrome

Det har funnits en sårbarhet i Google Chrome som Google nu har täppt till så att hackare och andra kriminella inte kan utnyttja denna sårbarhet. För att det ska gälla Google Chrome på din dator behöver du uppdatera Chrome genom att:

- Klicka på de tre punkterna i det övre högra hörnet.
- Klicka därefter på Hjälp och Om Google Chrome.

Här visas om du behöver uppdatera Google Chrome. Gör i så fall detta.

Windows Mejlprogram

Om du använder Windows inbyggda E-postprogram så har du kanske fått meddelande om att det under 2024 ska ersättas med Outlook new. Det kan redan nu gå att testa det genom att du aktiverar det inifrån ditt nuvarande mejlprogram. Outlook new är en webbapp som visar innehåll från webbplatsen www.outlook.com. Det innebär att du inte kan skriva och läsa mejl när du inte har en fungerande internetuppkoppling.

Bokfynd

På bokrean kan man göra fynd, men under andra tider på året kan man också göra fynd genom att använda den tjänst Bokfynd erbjuder. På www.bokfynd.se kan du skapa en jämförelsekorg. Du lägger in boken du önskar köpa i en virtuell varukorg och ser var den är billigast. Jag testade tjänsten på en av mina egna böcker (Manual till människan) och fann att det skilde 117 kronor mellan billigaste och dyraste butiken. AdLibris och Bokus var billigast, Akademibokhandeln dyrast.

Pollenkoll i mobilen

Våren och därmed pollentiden är här. Allt fler människor är allergiska mot pollen. För att veta när och hur man ska ta sin allergimedicin är det smart att hålla koll på pollenprognoserna. De finns både som app (pollenkoll) och webbplats (www.pollenkoll.se). Tjänsten/appen visar halten av olika pollensorter där du befinner dig. Även statliga Naturhistoriska riksmuseet har en tjänst för pollenallergiker. Den finns på (www.pollenrapporten.se).

Tårta med ditt ansikte

Fyller du jämna år och vill bjuda på en tårta med ditt ansikte så är det möjligt. På tjänsten *Din tårta* (www.dintarta.se/fototarta) kan du beställa din tårta. De skapar tårter efter foton. Tårtorna finns i olika storlekar och levereras med DHL till de flesta adresser i Sverige. Fototårtorna kostar mellan 400 och 950 kronor.

Kolla vädret i Google maps

Android-versionen har nu fått en funktion som iOS-användare har haft tidigare. Man kan nu se väderleksrapporten direkt på kartan. I en liten ruta under sökfältet kan du se hur vädret är just nu och om du klickar på rutan får du fram en 12-timmarsprognos och mer detaljerad information.

Windows tangentbord

Nya Windowsdatorer kommer framöver att vara utrustade med en tangent för Microsofts artificiella intelligens, dvs. Microsoft Copilot. Copilot kan t.ex. hjälpa dig att svara på frågor, utföra uppgifter, hitta dina filer och ändra inställningar i Windows.

Wordpad går i graven

Efter närmare 30 års tjänst kommer Windows ordbehandlingsprogram Wordpad att försvinna i och med årets stora uppdatering till operativsystemet Windows 11, [24H2](#), som förväntas lanseras till hösten. Programmet Anteckningar kommer dock att finnas kvar men det har inte samma möjligheter till formatering av texter. Om du tidigare använt Wordpad och vill ha ett gratis ordbehandlingsprogram är Libre Office alla Google Docs bra alternativ.

Microsoft Publisher

Microsoft kommer f.o.m. 2026 att ta bort layoutprogrammet *Microsoft Publisher* från Office 2026. Om du har ett gammalt Officeprogram kommer du att kunna fortsätta att använda Publisher.

Windows 12

Windows 12 skjuts på framtiden. Tidigare har man meddelat att det skulle komma till hösten men så blir det inte. Windows 11 kommer dock att uppdateras till hösten med fokus på artificiell intelligens.

Nedläggning av 3G-nätet

I slutet av 2025 kommer Telia, Tele2, Telenor och Tre att stänga ner 3G-nätet. Då ska 4G och 5G-näten ta över. Det gör att mobiler får en betydligt bättre uppkoppling. Det innebär också att en mängd uppkopplad utrustning i hemmet såsom robotgräsklippare, larm, elmätare och videoövervakning successivt kan sluta fungera. Om du har sådan utrustning kan du läsa mer på <https://www.villaagarna.se/radgivning-och-tips/juridik/artiklar/sa-gor-du-nar-2g-och-3g-naten-stangs-ned/>.

Webbläsaren Edge kommer att ställa högre krav på datorn

Microsoft meddelar att om du har en dator med mer än tjugo år på nacken kan du inte installera kommande versioner av Microsofts webbläsare Edge. Din dator behöver vara från 2004 eller senare för att datorn ska klara av Edge. Om din dator är så gammal finns det troligen även andra skäl att pensionera den.

Microsoft Office

Officepaketet har under senare år krävt prenumeration eller abonnemang. När Office 2024 kommer har man tagit bort detta. Det kommer då att bli ett fast pris som ska gälla i fem år. I Office LTSD-versionen (Microsoft 365) som kommer i april 2024 har man byggt in AI-funktioner.

Mobilt bank-ID

Den mobila Bank-ID-appen kräver säkerhet. Detta innebär att den inte går att använda på mobiler med äldre operativsystem – Android eller iOS. Tidigare har Bank-ID-appen krävt minst Android 6, men sedan den 4 mars i år krävs att man har minst Android 7 eller IOS 12 om man har en iPhone. Om du har en androidmobil som inte går att uppdatera till mer än Android 6 kan du fortfarande använda Bank-ID på datorn. Den versionen går dock inte att använda på lika många ställen som Mobilt Bank-ID, men för somliga kan det räcka. Alternativet är att köpa en ny mobil som har minst Android 7. Den senaste Androidversionen är i dagsläget Android 14.

Nytt i Facebooks Messenger

Framöver kommer du att få en fråga om Pin-kod när du öppnar Messenger. Det har Facebook infört för att öka säkerheten. När frågan kommer väljer du en kod och sparar den så att du kan använda den på dina övriga enheter. Du behöver bara ange koden en gång per enhet.

Höstuppdateringen av Windows 11

En av nyheterna i höstens stora uppdatering av Windows 11 är att det ska bli enklare att växla mellan mobiltelefonen och datorn. Funktionen kallas för *Continue from Phone* och består av en app i startmenyn och en genväg som finns i aktivitetsfältet. Om du till exempel har börjat skriva på ett dokument på din mobiltelefon behöver du bara klicka på genvägen för att fortsätta skrivandet på din dator. Till en början kommer funktionen endast att vara kompatibel med Android, men förhoppningsvis läggs stöd för IOS till i en framtida uppdatering.

Googles nya sökfunktion

Google lanserade den nya sökfunktionen [Circle to Search](#) tillsammans med Samsungs nya Galaxy S24-mobiler tidigare i år. Du behövde bara rita en cirkel runt något på skärmen för att söka efter det, allt från en maträtt till kläderna på en Instagram-modell. Sökfunktionen har senare även lanserats på några äldre Samsung-mobiler, och även Googles egna Pixel-mobiler. Och nu har det blivit dags att lansera Circle to Search på datorer.

Läs även: [Microsoft lanserar egen konkurrent – Circle to Copilot](#)

Genväg till Webbläsarens Edge AI-funktion copilot

Om du öppnar webbläsaren Edge så finns numera coplots ikon till höger i sökraden

Om du klickar på ikonen kan du skriva en fråga (prompt) till AI.

AI-funktioner i webbläsaren Edge

När du tittar på en video på t.ex. Youtube eller Facebook med webbläsaren *Edge* kan du snart få den översatt, både i text och tal, samtidigt som du tittar på den. I början kommer den troligen endast att klara större språk men med tiden kommer Edge även att kunna översätta direkt till svenska.

Polisens nya bilar ser allt

Polisen testar f.n. de första "superbilarna" som kan se och registrera allt i trafiken. Bilarna har en kamera med 260 graders synfält och möjlighet att spela in ljud. Även fartradar är på gång. Med tiden ska de även få möjligheter att läsa av nummerplåtar. Förhoppnings kommer dessa bilar att kunna sätta stopp för alla trafikdårar.

Enkel och billig mobil

Mobilen av gamla modeller – utan alla finesser som dagens mobiler har – är nu åter populära. En av de allra första mobiler som kom var Nokia-mobilen. Den har nu kommit i en ny version (Nokia 3210). Den har kamera och 4G-uppkoppling och en skärm på 2,4 tum. Den har endast de grundläggande funktionerna, t.ex. att ringa och skicka SMS. Den vänder sig till den som vill ha en enkel mobil eller en extra reservmobil. Den kostar 990 kronor. Den kan vara lämplig för äldre personer som har svårt att klara av en modern smartphone.

Kontrollpanelen försvinner

Vi som använt Windows under många år är bekanta med Windows *Kontrollpanel* som skapades 1985 i Windows 1.0. I senare versioner av Windows har kontrollpanelen fått en undanskymd plats – men den har gått att återfinna. Nu meddelar Microsoft att Kontrollpanelen kommer att försvinna framöver. Användare uppmuntras istället att använda *Inställningar* för samma uppgifter, den erbjuder enligt Microsoft en mer "modern och strömlinjeformad upplevelse".

Spara dokument i Word 365

Det ska tydligen vara så att knappen *Spara som* har försvunnit i senaste versionen av *Word 365*. Den ska ha ersatts av *Spara en kopia*. Så kan du inte hitta *Spara som* – valet så välj i stället *Spara en kopia*.

Meddela Google maps om bilolyckor

Nu kan man rapportera olyckor, köer och vägarbeten i Google maps. På så sätt kan man hjälpa andra att navigera säkert i trafiken. Det fungerar på mobil i appen Android Auto och Apple CarPlay.

Windows 10:s överlevnad

Microsoft har meddelat att man slutar att skapa säkerhetsuppdateringar för Windows 10 i oktober 2025. Därmed är det vanskligt att fortsätta att använda datorer med Windows 10 även om de fortfarande fungerar. Microsoft kommer troligen att erbjuda fortsatta säkerhetsuppdateringar mot en ganska hög avgift. Nu har ett företag vid namn *Opatch* meddelat att de kommer att ge möjlighet till fortsatta säkerhetsuppdateringar, för kritiska säkerhetshål i Windows 10, till en betydligt lägre kostnad. Det ska kosta cirka 275 kronor per år. De planerar att erbjuda dessa uppdateringar fram till år 2030. Detta kan vara en möjlighet för den som har en Windows 10 dator som fungerar bra och som inte vill kosta på sig en helt ny Windows 11 dator långt upp i åren. Det kommer säkert mer information om detta när hösten 2025 närmar sig.

Till dig som använder e-boksläsare

Om du är van att ladda hem e-böcker från Bokus.se direkt till din e-boksläsare så kommer det inte att fungera framöver. Det går dock fortfarande att ladda hem e-böcker från <https://adlibris.se> och <https://bokon.se>.

Outlook for Windows byter namn

I betalversionen för Microsofts Officeprogram ingår Outlook. Det har kallats *Outlook for Windows* men kommer att byta namn till *Outlook Classic*. Gratisversionen av Outlook som tidigare hette *Windows Mail* kommer i fortsättningen att heta *Outlook (new)*.

Köp av elektronik i kinesiska online-butiker

Kinesiska online-butiker, t.ex. Shein, Temu och AliExpress, erbjuder elektroniska produkter oerhört billigt. PC för Alla har testat 36 olika produkter och funnit att det var av mycket låg kvalitet. Flera produkter fick kastas. Devisen *Det som låter för bra för att vara sant är oftast inte sant* gäller således även i detta fall.

Apple-ID byter namn

I iOS 18 som är på gång kommer *Apple ID* att byta namn till *Apple konto*.

Microsofts E-post och Kalender läggs ner

Utfasningen av Microsofts E-postapp och kalender har redan börjat. Vid årsskiftet kommer de att sluta fungera. De ersätts av Outlook-appen. Den har mötts av kraftig kritik men Microsoft kommer förhoppningsvis att fixa de största problemen inom den närmaste tiden. Vill man byta redan nu går det att använda den klassiska Outlook-appen. Det går förstås också att använda andra E-postprogram t.ex. Thunderbird som är ett gratisprogram för e-post, kalender och kontakter.

Vipps – ett nordiskt Swish

Än så länge går det inte att "swisha" till utlandet – men med hjälp av nya Vipps kan du skicka pengar till Norge, Danmark och Finland på samma sätt som i Swish.

Än så länge finns det ingen koppling mellan Swish och Vipps, utan du måste ha två olika appar. Du får swisha i Sverige och vippsa i övriga nordiska länder. De båda apparna har dock samma upplägg. Det enda som behövs för att skicka och ta emot pengar är mottagarens telefonnummer.

uBlock Origin går i graven

uBlock origin är ett tillägg till webbläsaren Google Chrome. Dess funktion har varit att blockera reklam. Framöver kommer det inte vara möjligt att uppdatera detta tillägg och det kommer på sikt att sluta att fungera. Det är oklart när detta sker. Man föreslår att den som vill blockera reklam därefter laddar ner *uBlock Origin Lite*, som uppfyller de nya kraven från Google. Den kan hämtas från Chrome Web Store (<https://chromewebstore.google.com/>).